

Naturvårdsverkets förslag till nationell förteckning över landlevande invasiva främmande arter

2023-06-12

Sammanfattning

Naturvårdsverket föreslår att följande landlevande arter tas upp i den nationella förteckningen: blomsterlupin *Lupinus polyphyllus*, sandlupin *Lupinus nootkatensis*, parkslide *Reynoutria japonica*, jätteslide *Reynoutria sachalinensis*, hybridslide *Reynoutria x bohemica*, vresros *Rosa rugosa*, kaukasiskt fetblad *Phedimus spurius*, sibiriskt fetblad *Phedimus hybridus*, strandkotula *Cotula coronopifolia*, spärroxbär *Cotoneaster divaricatus*, kanadensiskt gullris *Solidago canadensis*, höstgullris *Solidago gigantea* och mink *Neovison vison*.

Utgångspunkten för regleringen av samtliga dessa arter är det hot de utgör mot svensk inhemska flora (fauna för minkens del). Som huvudregel bedömer Naturvårdsverket att motsvarande förbud bör gälla som för EU-arterna, men med anpassningar för de enskilda arterna där det är lämpligt, antingen på grund av hur spridda de är eller av andra skäl (se nedan i den artvisa redogörelsen).

Regleringen innebär bl.a. att det blir förbjudet att sälja och odla arterna. Detta är ett viktigt steg i att minska utbredningen av flertalet av växtarterna genom att det inte längre kommer att gå att köpa frön och plantor. Vidare innebär förbuden mot att transportera, använda och släppa ut arterna i miljön bland annat att krav på att t.ex. hantering av jordmassor som innehåller växtdelar eller avfallshantering måste ske på ett sådant sätt att växtdelar dör och inte sprids.

En alternativ nivå av reglering skulle kunna vara att enbart förbjuda spridning av redan införda arter. Detta har dock bedömts som otillräckligt eftersom spridningsbegränsning bara begränsar framtida skadeverkan, inte redan uppkommen skada och inte att nya arter införs. En sådan reglering skulle heller inte svara mot syftet med den befintliga lagstiftningen.

Huvudregeln i lagstiftningen om invasiva främmande arter (IAS-lagstiftningen) är, i enlighet med principen om att förorenaren betalar, att det är den som har rådighet över en viss fastighet som ska vidta och bekosta åtgärder mot förekomster av arterna på fastigheten. Detta följer av förbuden mot att tillåta att växter växer eller reproducerar sig. Regleringen innebär således ett ansvar för fastighetsägare (eller annan med särskild rätt) att vidta åtgärder för att hindra att befintliga förekomster av nu föreslagna växter växer eller sprider sig. För parkslide föreslås ett undantag från huvudregeln att fastighetsägaren ska vidta åtgärder eftersom det i dagsläget saknas effektiva metoder för att bekämpa arten. Befintliga bestånd bör således som huvudregel lämnas, men behandlas med försiktighet så att de inte sprids.

För växtarterna kaukasiskt respektive sibiriskt fetblad föreslås en övergångsbestämmelse på tre år för takbeläggning på s.k. gröna tak. För de trädgårdsväxter som förekommer i handeln (lupinerna, gullris m.fl.) tillämpas den övergångsbestämmelse som innebär en möjlighet att sälja av befintliga lager, till exempel till andra länder där arten fortfarande är laglig, under en två-årsperiod från listningen. För spärroxbär föreslås en regionalt begränsad reglering endast i Gotlands och Kalmar län.

En djurart, minken, föreslås föras upp på förteckningen. Pälsdjursuppfödning undantas dock från förbuden. Minknäringen bedöms därmed inte påverkas av regleringen. Om det förekommer djur på djurparker kommer ett undantag även att tillämpas för dessa. En förutsättning är att djuren fanns i djurparken innan arten fördes upp på förteckningen och att

de inte tillåts reproducera sig eller slippa ut. Regleringen av minken bedöms främst ha betydelse för myndigheternas möjligheter att utföra utrotningsåtgärder mot vilda djur i syfte att skydda känsliga miljöer.

Naturvårdsverkets förslag om en nationell förteckning över landlevande invasiva främmande arter

Naturvårdsverket föreslår att följande landlevande arter tas upp i den nationella förteckningen: blomsterlupin *Lupinus polyphyllus*, sandlupin *Lupinus nootkatensis*, parkslide *Reynoutria japonica*, jätteslide *Reynoutria sachalinensis*, hybridslide *Reynoutria x bohemica*, vresros *Rosa rugosa*, kaukasiskt fetblad *Phedimus spurius*, sibiriskt fetblad *Phedimus hybridus*, strandkotula *Cotula coronopifolia*, spärroxbär *Cotoneaster divaricatus*, kanadensiskt gullris *Solidago canadensis*, höstgullris *Solidago gigantea* och mink *Neovison vison*.

1. Urvalet av de landlevande arterna

Urvalet utgår från SLU Artdatabankens riskklassificering av främmande arter, som omfattar ca 1000 främmande arter som bedöms ha mer eller mindre stor invasionspotential och negativ påverkan på ekologin. Bland dessa finns cirka 120 växtarter som bedöms ha hög eller mycket hög risk att bli invasiva i Sverige inom 50 år. I samråd med experter på Artdatabanken har ett antal av arterna med hög ekologisk risk valts ut från listan. Sedan har arternas samhällsekonomiska betydelse analyserats. Då utvärderades bland annat artens bidrag till eller hot mot ekosystemtjänster, skadekostnader för samhället, effekter på människors hälsa och möjlighet att utöva rekreation i naturen. Det gjordes även en kostnadsnyttoanalys av vad det skulle innebära med en reglering av arterna. Utifrån detta underlag har Naturvårdsverket gjort en samlad bedömning av vilka arter som kan vara lämpliga att gå vidare med för den nationella förteckningen och hur regleringen ska se ut för de enskilda arterna. I bedömningen ingick även att föreslå närbesläktade och likartade växter såsom sandlupin och höstgullris. Exempelvis är kanadensiskt och höstgullris svåra att skilja i fält och har likartad ekologi och invasivitet. Sandlupinen är ännu inte så spridd i landet, men erfarenheter från Island visar att den har potential att göra stor skada på floran och den är högt riskklassad. Ekologin liknar blomsterlupinens. Förslagen stämdes sedan av med branscher, myndigheter och andra intressenter vid två samrådsmöten. En konsekvensutredning av förslagen har genomförts. Samråd om utformningen av tekniska regler liksom förslagens förenlighet med SPS-avtalet har även genomförts med Kommerskollegium.

1.1. Översikt föreslagen reglering

Art	Undantag från förbuden	Geografisk omfattning av regleringen	Hanteringsåtgärder/ utrotningsåtgärder
Blomsterlupin	-	Hela landet	Hanteringsåtgärder
Sandlupin	-	Hela landet	Utröttningsåtgärder
Jättesliden (parkslide, jätteslide och hybridslide)	<p>Ägare eller innehavare av särskild rätt till fastighet undantas från skyldigheten att utrota befintliga bestånd.</p> <p>Åtgärder för utrotning eller spridningsbegränsning ska dock vidtas avseende bestånd som visar tecken på eller riskerar att sprida sig.</p>	Hela landet	Hanteringsåtgärder
Vresros	-	Hela landet	Hanteringsåtgärder
Kaukasiskt fetblad	Växter som används eller ska användas <i>på sedum- eller vegetationstak</i> som har uppförts innan eller högst tre år efter arten togs upp på den	Hela landet	Utröttningsåtgärder

	nationella förteckningen ska inte omfattas av förbuden.		
Sibiriskt fetblad	Växter som används eller ska användas <i>på sedum- eller vegetationstak</i> som har uppförts innan eller högst tre år efter arten togs upp på den nationella förteckningen ska inte omfattas av förbuden.	Hela landet	Utrotningsåtgärder
Strandkotula	-	Hela landet	Utrotningsåtgärder
Spärroxbär	Undantag från förbudet mot införsel i landet.	Gotlands och Kalmar län	Hanteringsåtgärder
Kanadensiskt gullris Höstgullris	-	Hela landet	Hanteringsåtgärder
Mink	Djur som används eller ska användas för pälsdjursuppfödning omfattas inte av förbuden. Djur som hålls i djurparker omfattas inte av förbuden.	Hela landet	Utrotningsåtgärder

1.2. Undantag från förbuden som gäller för samtliga arterna

- Tillståndsgiven verksamhet (forskning).
- Kommersiella lager (får behålla sina produkter upp till ett år och kan sälja av dem på ett lagligt sätt, t.ex. utomlands).

1.3. Vad innebär det att arten omfattas av förbuden?

Naturvårdsverket föreslår som huvudregel att motsvarande förbud bör gälla som för EU-arterna, men med anpassningar för de enskilda arterna där det är lämpligt, antingen på grund av hur spridda de är eller av andra skäl. Som huvudregel gäller alltså att det blir förbjudet att föra in i landet, sälja, odla, föda upp, transportera, använda, byta, släppa ut i miljön eller hålla levande exemplar av de arter som finns upptagna på den nationella förteckningen. Det är inte heller tillåtet att låta dessa arter växa eller reproducera sig.

1.4. Arter som omfattas av hanteringsåtgärder

De föreslagna arterna är arter som antingen har stor spridning eller i vart fall är etablerade i landet och det är i många fall inte möjligt att helt utrota dem. Flera av dessa bör omfattas av hanteringsåtgärder enligt 38—42 §§ den nationella förordningen eftersom åtgärder för bekämpning behöver prioriteras och anpassas nationellt och regionalt. Exempelvis kan känsliga miljöer eller områden där risken för spridning är stor behöva prioriteras för åtgärder. I dessa fall är det mer ändamålsenligt att reglera arten med hanteringsåtgärder än en tillämpning av bestämmelserna om utrotning i 30—32 §§ nationella förordningen.

Enligt nuvarande reglering är det den ansvariga myndigheten, det vill säga Naturvårdsverket gällande landlevande arter och Havs- och vattenmyndigheten i fråga om vattenlevande arter, som ska besluta om hanteringsåtgärder (38 § 3 nationella förordningen). Enligt 42 § ska länsstyrelsen se till att beslutade hanteringsåtgärder vidtas, om inte annat anges i beslutet eller i föreskrifter som gäller hanteringen. Naturvårdsverket har, tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten, i samband med arbetet med den nationella förteckningen även tagit fram förslag på hur regleringen kan justeras bl.a. så att länsstyrelsen får ansvar för att i det enskilda fallet fatta beslut om hanteringsåtgärder och att fastighetsägaren, eller den med särskild rätt, ansvarar för att beslutade hanteringsåtgärder vidtas om inte annat framgår av länsstyrelsens beslut, i likhet med den hemställan som lämnades in våren 2022 (se Naturvårdsverkets hemställan om författningsändringar rörande invasiva främmande arter, 2022-01-20, NV-04205, s. 34 ff.). Vi bedömer att de föreslagna justeringarna är nödvändiga för en ändamålsenlig reglering av flera av de landlevande arter som föreslås ingå i den nationella förteckningen. I de förslag om reglering av arterna som behandlas i avsnitt 2 utgår vi således ifrån att de förslag på justeringar som lämnats genomförs, i vart fall på så sätt Naturvårdsverket kan meddela föreskrifter om den övergripande regleringen och länsstyrelsen tydligt har befogenhet att fatta de följdbeslut som krävs i det enskilda fallet.

1.5. Arter som bör omfattas av utrotningsåtgärder

De arter som bör omfattas av utrotningsåtgärder enligt de föreslagna bestämmelserna i 30—30 b §§ den nationella förordningen är sandlupin, sibiriskt och kaukasiskt fetblad,

strandkotula och mink. För växtarterna bör gälla, när sådana upptäcks i miljön, att länsstyrelsen ska besluta om utrotningsåtgärder. Enligt Naturvårdsverkets förslag på justering av 31 § den nationella förordningen ska fastighetsägaren, eller den med särskild rätt, ansvara för att beslutade utrotningsåtgärder verkställs om inte annat framgår av länsstyrelsens beslut. I de förslag om reglering av arterna som behandlas i avsnitt 2 utgår vi således från att förslagen på justeringar genomförs. För landlevande ryggradsdjur har Naturvårdsverket för närvarande valt att utnyttja möjligheten i 33 § den nationella förordningen och har övertagit länsstyrelsernas ansvar för utrotningsåtgärder åtminstone till slutet av 2023. Detta planeras även tillämpas vad gäller minken.

1.6. Alternativa regleringsformer

Som alternativ till huvudregeln, att motsvarande förbud bör gälla som för EU-arterna, skulle man kunna tänka sig att enbart förbjuda vidare spridning av redan införda arter. Detta skulle inte få några direkta handelshindrande effekter och fastighetsägare eller motsvarande rättighetsinnehavare skulle inte behöva ta bort befintliga bestånd av arterna på sin mark. Men eftersom syftet med regleringen är att förebygga, minimera och mildra negativa effekter på biologisk mångfald i svensk natur skulle den nivån av reglering vara otillräcklig. De livsmiljöer som redan invaderats skulle kvarstå, de arter som direkt konkurrerar med invasiva främmande arter skulle fortsätta att tyna och syftet med gällande lagstiftning skulle förfelas. Ur tillsynsperspektiv är det också tveksamt med den typen av reglering, eftersom det kan vara svårt att härleda exempelvis från vilken trädgård en planta av en viss art härrör och sålunda vem som har brutit mot spridningsförbudet, om samtliga trädgårdar i ett område har kvar arten.

2. Regleringen art för art

2.1. Blomsterlupin och sandlupin

Det föreslås att motsvarande förbud ska gälla som för EU-arterna. Blomsterlupinen är utbredd och etablerad och åtgärder för bekämpning och spridningsbegränsning behöver prioriteras och anpassas nationellt och regionalt genom hanteringsåtgärder som Naturvårdsverket tar fram. Exempelvis kan känsliga miljöer eller områden där risken för spridning är stor behöva prioriteras för åtgärder. Sandlupinen är mindre spridd och bedöms vara möjlig att utrota helt.

Skäl för att bedöma arterna som invasiva främmande art och för att ta upp dem i den nationella förteckningen

Blomsterlupin (*Lupinus polyphyllus*) är en ört som introducerades i Europa på 1800-talet som prydnadsväxt. Den första rapporten om förvildning i Sverige kom 1870 och idag går den att hitta i hela landet. Arten föredrar näringsfattiga och torra marker som störs av mänsklig verksamhet, men den har också på flera håll i Europa visat sig vara anpassningsbar till blötare och näringsrikare marker. Växten lever i symbios med kvävefixerande bakterier

vilket ökar dess konkurrenskraft och förändrar markkemin där den växer. Kvävehalten i jorden ökar, vilket gynnar kvävekrävande arter. Detta ger långsiktiga effekter på artsammansättningen på platsen även om blomsterlupinen skulle försvinna från platsen. Arten är konkurrenskraftig och tränger undan inhemska arter. Bland annat smultron, blåklocka och prästkrage trängs undan på bekostnad av lupinerna. Den inhemska väggkantsfloran, som utgör en stor del av vår kvarvarande ängsflora, är särskilt utsatt för konkurrens från blomsterlupinen. Cirka 300 rödlistade djur och växtarter lever i dag längs de svenska vägarna. Blomsterlupin är en av de främmande växter som sprids snabbast i denna miljö och hotar den biologiska mångfalden. Den producerar stora mängder långlivade frön, vilket gör att den sprider sig fort och kan komma tillbaka efter lång tid.

Sandlupin (*Lupinus nootkatensis*) har liknande biologi som blomsterlupin, den har börjat expandera på senare år och förslås därför regleras samtidigt. Blomsterlupinen kan förväxlas med sandlupinen. Sandlupinen är dock mindre hög, ofta förgrenad och täckt med långa hår, har färre småblad och oftast vitblå blommor.

Förslag om vad som bör gälla för arterna

Förbuden

Reglering av arterna skulle innebära att det blir förbjudet att sälja och odla blomster- och sandlupin. Detta kan få positiva effekter genom en minskad spridning när det inte kommer att gå att köpa frön eller plantor. Regleringen innebär vidare förbud mot att växter växer eller reproducerar sig. Huvudregeln i IAS-lagstiftningen är, i enlighet med principen om att förorenaren betalar, att det är den som har rådighet över en viss fastighet som ska vidta och bekosta åtgärder mot förekomster av arterna på fastigheten. Regleringen innebär således ett ansvar för fastighetsägare eller annan med särskild rätt att vidta åtgärder för att hindra att befintliga förekomster av invasiva lupiner växer och sprider sig. Det kan handla om slåtter innan frösättning, uppgrävning eller rotdragning.

Hanteringsåtgärder för blomsterlupin

Blomsterlupinen har stor spridning i landet och det är antagligen inte möjligt att helt utrota den från landet. Hanteringsåtgärder bör därför införas för arten. Det innebär ett undantag från kravet på utrotning som annars gäller. Genom hanteringsåtgärder möjliggörs bland annat åtgärder som syftar till att begränsa spridningen av blomsterlupinen.

Vad hanteringsåtgärderna närmare kommer att innebära bör regleras genom föreskrifter som Naturvårdsverket kommer att meddela. Dessa kompletteras med vägledning om tillämpningen. Regleringen kommer att innehålla krav på länsstyrelserna att kartlägga förekomster, ta fram en långsiktig planering som innefattar en prioriteringsordning för insatser, liksom avfallshantering och återställandeåtgärder. Naturvårdsverkets föreskrifter kommer även att innehålla hanteringsområden. Olika åtgärder kan krävas i olika län beroende bl.a. på hur utbredd arten är. Inom län där lupinen är mindre utbredd kan till exempel länsstyrelsen behöva vidta åtgärder för att helt utrota arten inom en viss tidsperiod. I ett län där växten har stor spridning kan insatser i stället i första hand behöva inriktas på spridningsbegränsning. Avsikten är att hanteringsåtgärderna liknar Naturvårdsverkets

remitterade förslag till föreskrifter om hanteringsåtgärder för jätteloka och jättebalsamin, (remiss 2019-10-17, ärende nr NV 01123-19). En förutsättning är dock att länsstyrelsen och Naturvårdsverkets beslutsmandat för hanteringsåtgärder förtydligas i lagstiftningen, se ovan i avsnitt 1.4. Arbetet med att ta fram föreskrifter om hanteringsåtgärder kan i så fall påbörjas i närtid så att föreskrifterna träder i kraft samtidigt som förordningsändringarna.

Utrotningsåtgärder för sandlupin

Sandlupinen är ännu inte så spridd att det är motiverat att införa hanteringsåtgärder. Sandlupinen föreslås därför omfattas av utrotningsåtgärder som länsstyrelsen beslutar om, liknande vad som gäller för de EU-listade arterna enligt 30—32 §§ den nationella förordningen om invasiva arter. Ansvar kan överlåtas till kommuner som begär det.

2.2. Jättesliden: parkslide, jätteslide och hybridslide

Det föreslås att motsvarande förbud ska gälla som för EU-arterna, men som huvudregel inget krav att markägare ska ta bort befintliga bestånd eftersom det ännu saknas bra metoder för det. Åtgärder för utrotning eller spridningsbegränsning ska dock vidtas av markägare avseende bestånd som visar tecken på eller riskerar att sprida sig. Hanteringsåtgärder bör gälla för arten som i första hand bör inriktas på att förhindra ytterligare spridning i landet.

Skäl för att bedöma arterna som invasiva främmande arter och för att ta upp den i den nationella förteckningen:

Parkslide (*Reynoutria japonica*, tidigare *Fallopia japonica*) är en perenn med bambuliknande stam som kan bli upp till fyra meter hög. Den har ett snabbväxande utlöparsystem som kan sprida sig upp till 15—20 meter i sidled och till 2—3 meters djup. Den växer bland annat i trädgårdar, längs flodbankar och längs med väg och järnväg. Förökningen sker genom stamutlöpare och med växtfragment och i Sverige sprids den främst genom mänskliga transporter av stamutlöparna, till exempel dumpning av jord och trädgårdsavfall, men även naturliga spridningsvägar i form av vattendrag som för med sig rötter eller växtfragment. Parkslide bildar täta och höga bestånd och den resulterande skuggan försämrar förutsättningarna för både flora och fauna. Växten är mycket stark, rötterna kan tränga igenom murverk och under husgrunder och blockera eller påverka infrastruktur kring väg och järnväg. På grund av växtsättet och spridningsförmågan kan park- och övriga jättesliden ha mycket stor påverkan på infrastruktur.

Övriga arter i gruppen jättesliden, alltså jätteslide (*Reynoutria sachalinensis*) och hybridslide (*Reynoutria x bohemica*), har liknande biologi som parkslide och föreslås därför regleras samtidigt. Nedan refereras till samtliga arterna med benämningen jättesliden.

Förslag om vad som bör gälla för arterna

Förbuden

Reglering av jättesliden skulle innebära att det blir förbjudet att sälja och odla växterna. Detta är positivt, men bedöms få begränsade effekter eftersom växterna redan fasats ut från trädgårdshandel då problemen är välkända.

Förbuden mot att transportera, använda och släppa ut jättesliden i miljön kan dock få större effekt för verksamheter som t.ex. hanterar jordmassor som innehåller växtdelar med jättesliden. Exempelvis uppstår sådant avfall när en plats behöver saneras från jätteslide inför en byggnation eller infrastrukturprojekt (t.ex. VA-arbeten, vägbyggen, fiberdragning etc.). Regleringen kommer att innebära att sådant avfall behöver hanteras så att växtdelarna inte överlever och in kan fortsätta växa eller spridas. Tillsyns- och prövningsmyndigheter kan därmed behöva ställa krav på att verksamhetsutövare vidtar försiktighetsåtgärder.

Undantag för fastighetsägare

Regleringen innebär även förbud mot att växter växer eller reproducerar sig. Huvudregeln i IAS-lagstiftningen är, i enlighet med principen om att förorenaren betalar, att det är den som har rådighet över en viss fastighet som ska vidta och bekosta åtgärder mot förekomster av arterna. Regleringen innebär således ett ansvar för fastighetsägare eller annan med särskild rätt att vidta åtgärder för att hindra att befintliga förekomster växer och sprider sig. När det gäller jättesliden saknas dock i dagsläget bekämpningsmetoder som man med säkerhet kan rekommendera eller garantera att de kommer fungera i alla situationer. Metoder som har visat sig fungera i vissa lägen kan i andra fall resultera i ökad spridning och förvärrade problem. Om växten inte breder ut och sprider sig är det därför bättre att vänta med åtgärder. Mot denna bakgrund föreslås ett undantag från fastighetsägarens ansvar att vidta åtgärder mot befintliga bestånd som inte visar tecken på att expandera. En fastighetsägare eller annan med särskild rätt som har rådighet att vidta åtgärder behöver således inte utrota befintliga bestånd. Om ett bestånd däremot visar tecken på att det sprider sig eller om det riskerar att sprida sig, behöver en fastighetsägare vidta åtgärder för att hindra ytterligare spridning. Exempel på spridningstecken är uppslag genom rotskott och utlöpare, kraftig tillväxt av beståndet i sidled eller uppkomst av nya bestånd på nära håll. Naturvårdsverket anser att bestånd som årligen sprider sig mer än 50 cm från kanten på beståndet ska spridningsbegränsas eller utrotas. Bestånd som växer längs vatten, gång-, cykel-, bil- eller järnväg kan anses alltid riskera sprida sig och ska utrotas. Lämpliga åtgärder varierar från plats till plats beroende på lokala förhållanden, ålder och storlek på beståndet m.m. Det kan innebära exempelvis nedklippning och övertäckning med geotextil och 20 cm täcklager, alternativt att beståndet grävs bort helt och hållet.

Hanteringsåtgärder

Eftersom gruppen jättesliden är etablerad och spridd i stora delar landet och antagligen inte går att utrota bör hanteringsåtgärder införas. Hanteringsåtgärder bör meddelas av Naturvårdsverket genom föreskrifter och kompletteras med vägledning om tillämpningen. Naturvårdsverkets föreskrifter kommer att innebära krav på att länsstyrelserna ska ta fram hanteringsåtgärdsplaner och riktlinjer för hur prioritering av åtgärder ska vidtas. Regleringen kommer att likna det som föreslås gälla för blomsterlupinen, se ovan. Återställandeåtgärder bör dock prioriteras eftersom borttagning av bestånd ofta innebär ett stort ingrepp.

2.3. Vresros

Det föreslås att motsvarande förbud ska gälla som för EU-arterna. På grund av artens stora spridning behöver hanteringsåtgärder tas fram som bland annat prioriterar insatserna regionvis.

Skäl för att bedöma arten som en invasiv främmande art och för att ta upp den i den nationella förteckningen:

Vresros (*Rosa rugosa*) är en buske med nyponfrukter som introducerades som prydnadsväxt i trädgårdar i slutet på 1700-talet. Första rapporten om förvildning i Sverige kom 1918. Arten förekommer i hela Sverige och säljs fortfarande som trädgårdsväxt, främst som hybrider. Arten har etablerat sig i de södra delarna av landet och är ett problem i hotade naturtyper. Arten bildar täta bestånd som ger upphov till skugga, vilket gör att den tränger ut inhemska arter. Detta påverkar också djurarter som är beroende av de naturligt förekommande växterna, såsom fjärilar. Flera hotade insekter använder öppna sandområden som habitat, vilka påverkas negativt av permanent närvaro av vegetation såsom vresros. Exempel på en växt som är starkt hotad i Skåne på grund av vresros är martorn (*Eryngium maritimum*).

Förslag om vad som bör gälla för arten:

Förbud

Reglering av arterna skulle innebära att det blir förbjudet att sälja och odla vresros. Detta kan få positiva effekter genom en minskad spridning när det inte kommer att gå att köpa frön eller plantor. Regleringen innebär vidare förbud mot att växter växer eller reproducerar sig. Huvudregeln i lagstiftningen om IAS är, i enlighet med principen om att förorenaren betalar, att det är den som har rådighet över en viss fastighet som ska vidta och bekosta åtgärder mot förekomst av arterna. Regleringen innebär således ett ansvar för fastighetsägare eller annan med särskild rätt att vidta åtgärder för att hindra att befintliga förekomster av växten växer och sprider sig.

Hanteringsåtgärder

Eftersom arten är etablerad och spridd och antagligen inte går att utrota i hela landet bör hanteringsåtgärder införas. Hanteringsåtgärder meddelas av Naturvårdsverket genom föreskrifter och kompletteras med vägledning om tillämpningen. Regleringen kommer att likna det som föreslås gälla för blomsterlupinen, se ovan.

2.4. Kaukasiskt fetblad och sibiriskt fetblad

Det föreslås att motsvarande förbud ska gälla som för EU-arterna. För sedum- och vegetationstak (gröna tak) föreslås en övergångsbestämmelse för att fasa ut växterna. Växter på befintliga gröna tak och tak som uppförs inom tre år från det att regleringen träder i kraft undantas således från förbuden. I övrigt bör inriktningen vara att växten ska utrotas helt.

Skäl för att bedöma arten som en invasiv främmande art och för att ta upp den i den nationella förteckningen:

Kaukasiskt fetblad (*Phedimus spurius*) och sibiriskt fetblad (*Phedimus hybridus*) har odlats i Sverige sedan 1850-talet. De växer främst i trädgårdar, parker och kyrkogårdar samt på platser dit trädgårdsavfall har transporterats. Arterna förekommer även i naturmark i nära anslutning till bebyggelse (till exempel bryn, hållar, strandklippor och gräsmarker:

Kaukasiskt och sibiriskt fetblad har god härdighet, är länge kvarstående och bladen vissnar inte under hösten. Tack vare god tålighet och förmåga att hålla vatten odlas kaukasiskt och sibiriskt fetblad för att läggas ut på gröna tak (sedumtak och vegetationstak). Kaukasiskt och sibiriskt fetblad är fleråriga örter och de är mattbildande, vilket innebär att de skuggar andra arter. I naturmiljöer utgör mattorna ett hot mot inhemska lågväxande arter såsom vit och gul fetknopp samt kärleksört, men även andra ettåriga arter samt mossor och lavar. De kan även utgöra ett hot mot naturtyperna hållmarker och alvar.

Förslag om vad som bör gälla för arten:

Förbuden

Reglering av arterna skulle innebära att det blir förbjudet att sälja och odla kaukasiskt och sibiriskt fetblad. Detta kan få positiva effekter genom en minskad spridning när det inte kommer att gå att köpa frön eller plantor. Regleringen innebär vidare förbud mot att växterna tillåts växa eller reproducera sig. Huvudregeln i IAS-lagstiftningen är, i enlighet med principen om att förorenaren betalar, att det är den som har rådighet över en viss fastighet som ska vidta och bekosta åtgärder mot förekomst av arterna på fastigheten. Regleringen innebär således ett ansvar för fastighetsägare eller annan med särskild rätt att vidta åtgärder för att hindra att befintliga förekomster av växten växer och sprider sig.

Övergångsbestämmelse för s.k. gröna tak

För båda växtarterna föreslås en övergångstid på tre år för användning på sedum- och vegetationstak för att branschen ska få tillfälle att anpassa produkten. Växter som används på gröna tak som har uppförts innan eller högst tre år efter arten togs upp på den nationella förteckningen ska således inte omfattas av förbuden. Undantaget formuleras så att växter som används eller avses användas för detta ändamål omfattas. Avsikten med formuleringen är att även eventuella underleverantörsled ska omfattas av undantaget. När tidsfristen går ut bör eventuella kvarvarande lager anses omfattas av den övergångsbestämmelse som gäller för sådana lager. Företag som har kvarvarande växter får således under ett års tid behålla växterna under vissa förutsättningar, vilket t.ex. innebär en möjlighet att sälja av växterna utomlands. Andra regleringsalternativ behandlas i konsekvensutredningen, avsnitt 3.6.

Utrotningsåtgärder

Förekomster i miljön bör omfattas av utrotningsåtgärder, liknande vad som gäller för de EU-listade arterna enligt 30—32 §§ svenska förordningen om invasiva arter. Länsstyrelsen ska alltså besluta om utrotningsåtgärder när växten påträffas. Ansvaret kan överlåtas till kommuner som begär det.

2.5. Strandkotula

Det föreslås att motsvarande förbud ska gälla som för EU-arterna. Inriktningen bör vidare vara att arten ska utrotas helt i Sverige.

Skäl för att bedöma arten som en invasiv främmande art och för att ta upp den i den nationella förteckningen:

Strandkotula (*Cotula coronopifolia*) är en ettårig ört som härstammar från Sydafrika. Den har införts vid flera tillfällen och på flera platser längs kusten, troligen med barlastvatten. Den bildar täta vegetationsmattor på grunda stränder och strandnära våtmarker. Invasionspotentialen är mycket hög och den ekologiska effekten bedöms som hög. Det är artens kraftiga fröproduktion och expansiva växtsätt som är bakgrunden till den mycket stora invasionspotentialen. Den ekologiska effekten är avgränsad till naturtyperna havsstrandängar och kuststrandvåtmarker, men där har den stor påverkan på inhemska arter.

Förslag om vad som bör gälla för arten:

Förbud

Reglering av arterna skulle innebära att det blir förbjudet att sälja och odla strandkotula. Detta kan få positiva effekter genom en minskad spridning när det inte kommer att gå att köpa frön eller plantor. Regleringen innebär vidare förbud mot att växter växer eller reproducerar sig. Huvudregeln i lagstiftningen kring IAS är, i enlighet med principen om att förorenaren betalar, att det är den som har rådighet över en viss fastighet som ska vidta och bekosta åtgärder mot förekomst av arterna. Regleringen innebär således ett ansvar för fastighetsägare eller annan med särskild rätt att vidta åtgärder för att hindra att befintliga förekomster av växten växer och sprider sig.

Utrotningsåtgärder

Förekomster i miljön bör omfattas av utrotningsåtgärder, liknande vad som gäller för de EU-listade arterna enligt 30—32 §§ svenska förordningen om invasiva arter. Länsstyrelsen ska alltså besluta om utrotningsåtgärder. Ansvaret kan överlåtas till kommuner som begär det.

2.6. Spärroxbär

Det föreslås att motsvarande förbud ska gälla som för EU-arterna. Regleringen avgränsas dock geografiskt till Kalmar län och Gotland. Förbudet mot införsel i Sverige ska inte tillämpas för arten. På grund av artens stora spridning i dessa regioner behöver hanteringsåtgärder tas fram som bland annat prioriterar insatser i närhet och inom känslig natur.

Skäl för att bedöma arten som en invasiv främmande art och för att ta upp den i den nationella förteckningen:

Spärroxbär (*Cotoneaster divaricatus*) är en rosväxt och härstammar från Kina. Växten är en till två meter hög och buskliknande. Spärroxbär ingår i släktet oxbär där skillnaden mellan de olika arterna är liten, bland annat kan frukternas färg variera från orange över lingonrött

och plommonlila till svart. Frukterna av oxbär är attraktiva för fåglar som sprider fröerna, även över stora avstånd. Spärroxbär utgör ett hot för andra arter och har en negativ effekt på hotade eller sällsynta naturtyper. Framför allt är den problematisk på Ölands alvar där den kan bilda ogenomträngliga snår och konkurrerar med inhemska arter. Alvar och karsthällmarker är prioriterade naturtyper i art- och habitatdirektivet, och Sverige hyser en stor del av deras förekomst inom EU.

Förslag om vad som bör gälla för arten:

Förbudet

Reglering av arten skulle innebära att det inom de aktuella områdena blir förbjudet att sälja plantor och frön av växten, vilket kan förväntas få positiva effekter genom att dessa försvinner från trädgårdshandlare inom de aktuella regionerna. Plantor eller frön kan dock fortsatt finnas att få tag på hos handlare i andra regioner och via webbutiker. Att växten förbjuds regionalt kan dock leda till en ökad uppmärksamhet i branschen nationellt kring artens invasivitet och de problem den medför, liknande så som skett för park-, hybrid och jätteslide. Eftersom det rör sig om en regional reglering föreslås ett undantag från förbudet mot införsel i Sverige.

Regleringen innebär vidare förbud mot att växten tillåts växa eller reproducera sig. Huvudregeln i IAS-lagstiftningen är, i enlighet med principen om att förorenaren betalar, att det är den som har rådighet över en viss fastighet som ska vidta och bekosta åtgärder mot förekomster av arterna. Regleringen innebär således ett ansvar för fastighetsägare eller annan med särskild rätt att vidta åtgärder för att hindra att befintliga förekomster av växten växer och sprider sig.

Hanteringsåtgärder

Eftersom arten är etablerad och spridd i de aktuella regionerna och antagligen inte går att utrota helt bör hanteringsåtgärder införas. Hanteringsåtgärder bör meddelas av Naturvårdsverket genom föreskrifter och kompletteras med vägledning om tillämpningen. Naturvårdsverkets föreskrifter kommer att innebära krav på att länsstyrelserna ska ta fram hanteringsåtgärdsplaner och riktlinjer för hur prioritering av åtgärder ska vidtas. Regleringen kommer delvis att likna det som föreslås gälla för blomsterlupinen, se ovan.

2.7. Kanadensiskt gullris och höstgullris

Det föreslås att motsvarande förbud ska gälla som för EU-arterna. Dessa växtarter är utbredda och vanliga i bland annat trädgårdar, därför behöver åtgärder för bekämpning och spridningsbegränsning anpassas regionalt genom hanteringsåtgärder. Exempelvis kan känsliga miljöer eller områden där risken för spridning är stor behöva prioriteras.

Skäl för att bedöma arten som en invasiv främmande art och för att ta upp den i den nationella förteckningen:

Kanadensiskt gullris (*Solidago canadensis*) är en flerårig ört från familjen korgblommiga växter. Arten planterades till en början för att tillgodose pollenbehov för honungsbin. I Sverige introducerades den som en vacker trädgårdsväxt och det första förvildade fyndet i Sverige gjordes år 1870. Kanadensiskt gullris bildar bestånd vars individer blir mellan 50

och 200 centimeter höga med små citrongula blomkorgar. Arten kan förväxlas med höstgullris som har liknande utseende men är högre och har större blommor. Kanadensiskt gullris växer ofta längs vägkanter, banvallar, övergivna fält och andra successionsbiotoper och utgör ett hot mot den naturliga biologiska mångfalden genom att dess täta bestånd skuggar andra skuggkänsliga arter. Utöver det kan arten konkurrera ut andra arter genom att dess rötter utsöndrar giftiga komponenter, så kallad allelopati.

Höstgullris (*Solidago gigantea*) har liknande biologi och utseende som kanadensiskt gullris och förslås därför regleras samtidigt.

Förslag om vad som bör gälla för arten:

Förbuden

Reglering av arterna skulle innebära att det blir förbjudet att sälja och odla kanadensiskt och höstgullris. Detta kan få positiva effekter genom en minskad spridning när det inte kommer att gå att köpa frön eller plantor. Regleringen innebär vidare förbud mot att växter tillåts växa eller reproducera sig. Huvudregeln i IAS-lagstiftningen är, i enlighet med principen om att förorenaren betalar, att det är den som har rådighet över en viss fastighet som ska vidta och bekosta åtgärder mot förekomster av arterna på fastigheten. Regleringen innebär således ett ansvar för fastighetsägare eller annan med särskild rätt att vidta åtgärder för att hindra att befintliga förekomster av växten växer och sprider sig.

Hanteringsåtgärder

Eftersom kanadensiskt gullris är en art som har stor spridning i landet och antagligen inte går att utrota bör hanteringsåtgärder införas. Vi bedömer att även höstgullris bör omfattas av hanteringsåtgärder då arterna är lätta att förväxla och de har liknande biologi.

Hanteringsåtgärder kommer att meddelas av Naturvårdsverket genom föreskrifter och kompletteras med vägledning om tillämpningen. Naturvårdsverkets föreskrifter kommer även att innehålla hanteringsområden. Regleringen kommer att likna det som föreslås gälla för blomsterlupinen, se ovan.

2.8. Mink

Det föreslås att motsvarande förbud ska gälla som för EU-arterna, med undantag för pälsproduktion. Naturvårdsverket har för närvarande tagit över länsstyrelsens ansvar för utrotningsåtgärder för landlevande EU-listade ryggradsdjur. Minken bör också omfattas av Naturvårdsverkets ansvar. På grund av att arten har stor spridning bör insatser prioriteras regionvis, med primärt fokus på att utrotning ska ske i skärgårdarna.

Skäl för att bedöma arten som en invasiv främmande art och för att ta upp den i den nationella förteckningen:

Mink (*Neovison vison*) är ett litet mårddjur som lever i vattennära områden. Arten har under början av 1900-talet införts från Nordamerika till Europa för pälsproduktion. Över tid har djur rymt eller släppts ut från farmarna och har etablerat sig i hela landet, inklusive i skärgårdarna. Minken är en anpassningsbar och opportunistisk predator som tar både fisk, kräfdjur, musslor, amfibier, ägg och fåglar, och utgör ett stort hot mot flera av våra markhäckande sjöfågelpopulationer, flera av dem rödlistade.

Förslag om vad som bör gälla för arten

Förbud

Det föreslås att motsvarande förbud ska gälla som för EU-arterna. Pälsuppfödning bedöms dock kunna undantas från förbuden eftersom rymningar är ovanliga. Det stora bidraget till populationsökningen av minken är i stället frilevande djur. Minknäringen omfattas också av krav i artskyddsförordningen (2007:845) om bl.a. att djur ska hållas så att de inte kan rymma (se 37—38 §§). Det finns därmed inte skäl att ställa ytterligare krav. Mot bakgrund av det föreslagna undantaget bedöms minknäringen inte påverkas av regleringen. Undantaget formuleras så att djur som används eller avses användas för pälsdjursuppfödning undantas. Avsikten med formuleringen är att även eventuella underleverantörsled ska omfattas av undantaget.

För minkar som finns i djurparker undantas dessa genom tillämpningen av en undantagsbestämmelse liknande den i artikel 32 i EU-förordningen om sällskapsdjur. Undantag gäller under förutsättning att djuren fanns i djurparken när arten fördes upp på den nationella förteckningen och att de inte tillåts föröka sig. Enligt 22 § Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2019:29) om djurhållning i djurparker m.m. gäller att djurutrymna ska vara utformade så att de är rymningssäkra. Även 49 § tredje stycket 6 artskyddsförordningen ställer liknande krav. Ytterligare liknande krav om tillämpningen av undantaget för djurparker bedöms därmed inte vara nödvändiga. Det blir också otillåtet att skaffa nya minkar för djurparker. Att förbuden införs bedöms ha relativt liten påverkan. Att reglera arten är främst betydelsefullt eftersom det ökar möjligheterna för myndigheterna att vidta utrotningsåtgärder mot djur i naturen.

Utrotningsåtgärder

Naturvårdsverket har valt att utnyttja möjligheten i 33 § svenska förordningen om invasiva främmande arter att tillfälligt överta länsstyrelsernas ansvar för utrotningsåtgärder för landlevande ryggradsdjur. För tillfället arbetar Svenska Jägareförbundet – Invasiva Arter på uppdrag av Naturvårdsverket med att vidta utrotningsåtgärder mot de landlevande ryggradsdjuren. Inriktningen är att detta även bör gälla för minken. För mink visar kostnadsnyttoanalysen att bekämpning främst lönar sig på öar och i skärgårdar varför bekämpningsåtgärder bör riktas dit i första hand. Åtminstone inledningsvis behöver bekämpningsmetoderna utvecklas och förbättras, innan ansvaret kan övergå till icke specialister. En nationellt prioriterad insats mot minken bedöms också vara mest effektiv för att utnyttja befintliga resurser på bästa sätt. Om länsstyrelserna skulle överta ansvaret för landlevande ryggradsdjur längre fram skulle det kunna vara aktuellt att införa hanteringsåtgärder för att på ett tydligare sätt prioritera åtgärder i till exempel känsliga miljöer.

3. Konsekvensutredning

I detta kapitel görs en konsekvensutredning för de arter som föreslås ingå i en nationell förteckning, och de aktörer som kan komma att påverkas av att en sådan införs.

Inledningsvis presenteras ett övergripande referensalternativ som beskriver den utveckling som förväntas om problemen inte åtgärdas, dvs. om reglering uteblir och spridningen av arterna fortsätter öka samt rättsliga förutsättningar. Därefter sker analysen art för art, eller i

vissa fall grupperat, där ett mer detaljerat referensalternativ beskrivs och konsekvenser för olika grupper utreds. I enlighet med Tillväxtverkets handledning för konsekvensutredning inkluderas tre huvudområden; ekonomiska effekter, miljömässiga konsekvenser och sociala konsekvenser. För att utreda de ekonomiska effekterna på samhället delas samhället in i grupperna hushåll, företag och offentliga aktörer (Tillväxtverket, 2020).

Underlaget för konsekvensutredningen bygger framför allt på intervjuer som Ramboll har genomfört med berörda aktörer på uppdrag av Naturvårdsverket, samt de tidigare samhällsekonomiska analyser om de aktuella arterna som gjorts för Naturvårdsverket räkning (WSP, 2019; WSP, 2020). Dessa analyser fokuserar framför allt på att beskriva åtgärdskostnader för varje art, men det saknas en beskrivning på hur dessa kostnader skulle fördelas på olika aktörer. Rambolls konsekvensutredning utgår från förslag till reglering, som för vissa arter skiljer sig något från hur EU-förbuden är utformade och därför har denna rapport en annan utgångspunkt än tidigare rapporter. Eftersom åtgärdskostnader redan har uppskattats i tidigare arbete avgränsas denna rapport till att i första hand beskriva konsekvenser kvalitativt och på så sätt fånga upp aktörsspecifika konsekvenser utöver de artspecifika. Där det bedöms rimligt används beräkningarna från WSP (2019) och WSP (2020) för att synliggöra konsekvenserna ytterligare. På detta sätt är Rambolls rapport alltså ett komplement till de tidigare rapporterna genom att fokusera på konsekvenser för aktörer snarare än monetariserade sammantagna kostnader och nyttor.

Intervjuer har genomförts med en rad olika aktörer som representerar olika sektorer. Detta för att få en bättre bild av hur nuläget ser ut och hur olika aktörer kan komma att påverkas av föreslagen reglering. Inom gruppen offentliga aktörer har Ramboll intervjuat fyra personer från tre olika länsstyrelser i olika delar av Sverige (Västerbotten, Kalmar och Västra Götaland) som alla arbetar med invasiva arter. Länsstyrelsen i Kalmar prioriterades då en av arterna på listan (spärroxbär) föreslås begränsas geografiskt till enbart Kalmar och Gotland. Vidare intervjuades en sakkunnig på Trafikverket, där samtalet fokuserade på hantering av jordmassor och arter som är problematiska i infrastrukturmiljöer. Inom gruppen offentliga aktörer intervjuades även en parkförvaltare på en kommun i Stockholmsregionen. För att utvärdera konsekvenserna av föreslagen reglering för företag intervjuades två fastighetsbolag (ett privat och ett kommunalt), två stora plantskolor, två stora återförsäljare inom trädgårdshandeln samt ett företag som producerar gröna tak.

3.1. Referensalternativ

Referensalternativet innebär att ingen av de aktuella arterna kommer att ingå i den nationella förteckningen över invasiva främmande arter, vilket skulle innebära att de positiva effekterna för den biologiska mångfalden uteblir. Detta skulle leda till höga kostnader genom påverkan på en rad ekosystemtjänster och eftersom de invasiva främmande arterna tränger undan andra arter som är viktiga för människors försörjning. Förutom kostnader relaterade till förlust av biologisk mångfald tillkommer kostnader kopplade till andra skador, till exempel ökad erosion (främst gällande vresros och parkslide).

De 13 arter som föreslås ingå i den nationella förteckningen över invasiva främmande arter sprider sig i en hög takt, vilket betyder att kostnaderna kommer att bli större i framtiden om inte spridningen begränsas.

Eftersom det idag utförs relativt få utrotningsåtgärder eller åtgärder för att minska spridning av arterna och kunskapsläget runt om i landet är varierat finns det anledning att anta att spridningen kommer att fortsätta öka utan reglering. Däremot är många producenter och återförsäljare väl bekanta med att det kommer att komma en nationell förteckning och har redan börjat ta ut en del av arterna från sina sortiment, vilket innebär att försäljningen även utan att regleringen realiserats skulle påverkas.

3.2. Rättsliga förutsättningar

Överensstämmelse med förordning (EU) nr 1143/2014

Förslagen går utöver vad som krävs enligt förordning (EU) nr 1143/2014, men enligt artikel 12 i förordningen så får medlemsstaterna upprätta en nationell förteckning över invasiva främmande arter av medlemsstatsbetydelse.

Överensstämmelse med EUF-fördraget

Förslagen skulle gälla på samma sätt för svenska och utländska medborgare och företag och är därmed icke-diskriminerande. Vi bedömer också att förslagen är proportionerliga och nödvändiga med hänsyn till de miljörisiker som är förknippade med arterna. För vissa arter har vi beslutat om undantag för att uppnå en proportionerlig reglering enligt följande. För minken undantas minknäringen från förbuden med hänsyn till att mink som slipper ut från minkfarmar bedöms stå för en försumbar del av spridningen av minkar och att förbud skulle innebära allvarliga ekonomiska konsekvenser för de företag som bedriver pälsdjursuppfödning med mink. Trots att de s.k. gröna taken är en spridningskälla för sedumväxterna kaukasiskt och sibiriskt fetblad undantas användning av växterna på befintliga sedum- eller vegetationstak. Syftet är att regleringen inte ska drabba fastighetsägare och företag alltför hårt. Även nya tak som innehåller dessa växter får uppföras under en övergångsperiod, för att branschen ska få en chans att ställa om sin produktion. När det gäller spärroxbär begränsas regleringen regionalt med hänsyn till det hot som växten utgör mot känsliga naturtyper. Reglering i hela landet bedöms inte nödvändigt. Med hänsyn till att effektiv bekämpning av jätteslideväxterna med dagens tillgängliga metoder är komplicerat och kan vara mycket kostsamt för enskilda, undantas fastighetsägare från skyldigheten att utrota befintliga bestånd som inte visar tecken på att sprida sig.

Anmälan till kommissionen

Vi bedömer att förbuden är tekniska regler och därmed ska anmälas enligt anmälningsdirektivet. Kraven kan också påverka utövande av tjänsteverksamhet, till exempel bygg- eller anläggningsentreprenörer, eller företag inom avfallshantering eller hantering av jordmassor som kan behöva vidta försiktighetsåtgärder vid utförande av arbeten i områden med invasiva främmande arter respektive hantering av avfall och jordmassor som innehåller grobara växtdelar. Vi bedömer därmed att föreskrifterna även bör anmälas enligt tjänstedirektivet.

Anmälan till WTO

Vi bedömer att förslaget ska anmälas till världshandelsorganisationen (WTO) i enlighet med WTOs avtal om sanitära och fytosanitära åtgärder (SPS-avtalet), då avtalet är tillämpligt på regler vars syfte är att skydda ett land mot invasiva arter.

Övriga rättsliga förutsättningar

Bemyndigande för regeringen att meddela aktuella föreskrifter finns i 8 kap. 4 § 3 miljöbalken.

3.3. Berörda aktörer

I konsekvensutredningen analyseras vilka effekter den föreslagna regleringen kan ge för en rad olika aktörer. De aktörer som berörs av förslagen är företag (bland annat producenter, återförsäljare och verksamheter som hanterar jordmassor och växtavfall); offentliga aktörer (myndigheter, kommuner och länsstyrelser), samt hushåll och konsumenter. En aktör som också kommer att beröras av den föreslagna regleringen är fastighetsägare. Eftersom denna aktör både omfattar privatpersoner och fastighetsbolag analyseras de i flera avsnitt nedan.

Av de aktörer som identifierats ovan har flertalet ansvar för och i uppdrag att arbeta mot invasiva främmande arter.¹

Naturvårdsverket är den myndighet som är nationellt ansvarig för Sveriges arbete med invasiva främmande arter på land. Tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten, som ansvarar för arter i vatten, samordnar de arbetet och vägleder myndigheter och andra aktörer om hur förordningar och lagar ska tillämpas. Naturvårdsverket har tillfälligt tagit över länsstyrelsen ansvar för utrotningsåtgärder för landlevande EU-listade ryggradsdjur. Minken föreslås på liknande sätt också omfattas av Naturvårdsverkets ansvar.

Andra myndigheter med viktiga roller i arbetet mot invasiva främmande arter, och som särskilt kommer att beröras av föreslagen reglering, är Trafikverket som ansvarar för bekämpningen av arterna i transportinfrastrukturen. Även Jordbruksverket och Tullverket arbetar med invasiva arter och kommer att påverkas av föreslagen reglering, men inte i samma utsträckning som Trafikverket. Tullverket, Jordbruksverket och Livsmedelsverket ansvarar för de offentliga kontroller som utförs för att förhindra att invasiva främmande arter tas in oavsiktligt i Sverige och EU. Jordbruksverket ansvarar bland annat för kontroller av varor som kräver växtskyddskontroll och kan således påverkas i viss mån av föreslagen reglering. Livsmedelsverket ansvarar främst för kontroller av levande animaliska livsmedel och bedöms därför inte påverkas.

Länsstyrelsen bär huvudansvaret för det praktiska arbetet med att hantera och utrota de olika arterna. Sedan 2019 ansvarar länsstyrelsen för utrotningsåtgärder mot alla EU-listade arter, förutom de som redan har stor spridning i landet som istället omfattas av hanteringsåtgärder. Som huvudregel har länsstyrelsen också ansvar för hanteringsåtgärder mot de arter som har stor spridning eller omfattas av undantag från utrotningskravet. För de arter som föreslås ingå i den nationella förteckningen föreslås länsstyrelsen besluta om utrotnings- och hanteringsåtgärder. Utöver ansvar för utrotnings- och hanteringsåtgärder har de också ansvar för återställandeåtgärder, vilket innebär att när det är rimligt ska länsstyrelsen ansvara för att återställa skadade ekosystem när en utrotning är genomförd. Länsstyrelsen är även enligt miljötillsynsförordningen ansvarig tillsynsmyndighet för invasiva främmande arter. Detta innebär att länsstyrelsen redan är ansvarig för att kontrollera

¹ Samtligas ansvarsområden går att läsa om på Naturvårdsverkets hemsida: [Vem gör vad inom Invasiva främmande arter? \(naturvardsverket.se\)](https://www.naturvardsverket.se/om-oss/ansvarsomraden)

att förbuden i EU-förordningen efterlevs och för att utöva tillsyn över EU-listade invasiva främmande arter. För de arter som föreslås ingå i den svenska förteckningen föreslås länsstyrelsen vara fortsatt ansvarig för att utöva tillsyn, men precis som för övriga invasiva främmande arter kan länsstyrelsen delegera ansvaret till den kommun som begär det.

Försvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM) och Skogsstyrelsen har ett visst ansvar för tillsyn i fråga om invasiva främmande arter. FIHM har ansvar för tillsynen när det gäller verksamheter och åtgärder inom Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk och Försvarets radioanstalt och kommer därmed till viss del omfattas av förslagen. Skogsstyrelsen har ansvar för tillsynen endast om det rör en skogsträdart av unionsbetydelse avsedd för virkesproduktion på sådan mark som omfattas av bestämmelser i skogsvårdslagen och berörs inte av nu aktuella förslag.

Kommunerna ansvarar främst för att ta bort och förhindra spridning av förbjudna arter från egen mark, såsom parker eller andra allmänna grönytor samt fastigheter. Kommunen är ofta fastighetsägare och är således ansvarig för att bekämpa de invasiva främmande växterna som finns på den kommunala marken. Detta följer av förbudet i EU-förordningen och kommer även gälla för den nationella förteckningen. Samma skyldighet gäller om kommunen är förvaltare av en fastighet. Ansvaret inkluderar även att säkerställa säker avfallshantering och hantering av jordmassor för att på så sätt undvika spridning av invasiva växter enligt EU-förordningen. För många av de invasiva främmande växtarter som inte är på EU-förteckningen, bland annat de som nu föreslås, är dock rekommendationen redan idag att hantera avfallet på samma sätt som för de EU-listade arterna.

Kommunen har även ett tillsynsansvar för vissa verksamheter som kan hantera invasiva främmande arter, där kommunens ansvar är att se till så att hanteringen är lagenlig. Parallellt gäller länsstyrelsens tillsynsansvar enligt EU-förordningen. Det är därför viktigt att dessa två instanser samverkar och att kommunen informerar länsstyrelsen om de upptäcker överträdelser. Exempel på när hantering av invasiva främmande arter kan förekomma är vid avfallshantering, varpå det är kommunens ansvar att säkerställa att denna sköts på ett sådant sätt att avfallet från invasiva främmande arter förstörs och inte blir en spridningskälla. Som tidigare nämnts kan en kommun även begära att länsstyrelsen delegerar sitt ansvar för utrotnings-, hanterings- och/eller återställandeåtgärder till kommunen. För att ansvaret för åtgärder eller tillsyn ska övergå från länsstyrelsen till kommunen krävs det både att kommunen begär det och att länsstyrelsen väljer att delegera det.

Slutligen har en kommun som ansvarar för eller utför miljöövervakning en skyldighet att rapportera till Naturvårdsverket om de får kännedom om att en EU-listad invasiv främmande landart finns i svensk miljö.

Svenska Jägareförbundet arbetar för tillfället på uppdrag av Naturvårdsverket med att övervaka och att vidta utrotningsåtgärder för de landlevande ryggradsdjuren. Inriktningen är att detta även bör gälla för minken. Jägareförbundet hade under perioden 2017–2020 ett minkprojekt i delar av Sverige, Norge och Finland som gick ut på att fånga mink i stor skala (Svenska Jägareförbundet, 2021). De har således redan erfarenhet av hantering av mink.

Närings- och branscher, i detta fall främst producenter, såsom plantskolor och återförsäljare, har idag ett ansvar att följa de förbud som gäller för de EU-listade arterna enligt EU-förordning nr 2014/1143. Liknande förbud skulle gälla för de nationellt listade arterna bortsett från de med specifika undantag, alltså förbud att importera, sälja, odla, föda

upp, transportera, släppa ut i miljön, använda, byta, tillåta att de reproducerar sig eller växa. Även företag inom byggsektorn och avfallsbranschen har ett ansvar för hanteringen av invasiva främmande arter, framför allt i fråga om säker avfallshantering och hantering av jordmassor. Se Tabell 1 för information om storleken på dessa branscher utifrån antal företag.

Fastighetsägare, kan vara alltifrån privatpersoner, exempelvis de med egen trädgård, till företag eller statliga myndigheter. De har alla ett ansvar för invasiva främmande arter på den egna fastigheten och måste följa förbuden som gäller för de EU-listade arterna på liknande sätt som näringar och branscher. Här gäller även samma krav och rekommendationer på hantering av växtavfall och jordmassor som för företag inom byggsektorn, avfallsbranschen samt kommun eller länsstyrelse. Ett motsvarande fastighetsägaransvar föreslås för den nya nationella förteckningen. Se Tabell 1 för information om storleken på dessa branscher utifrån antal företag.

Tabell 1. Antal företag efter näringsgren (SNI 2007) år 2021

Näringsgren	Beskrivning	Antal företag inkl. företag med 0 anställda	Antal företag exkl. företag med 0 anställda
81.30	Företag för skötsel och underhåll av grönytor	4 887	1 147
01.30	Odlare av plantskoleväxter	384	119
68.20	Förvaltare av egna eller arrenderade fastigheter	98 281	10 254
38.1	Anläggningar för insamling av avfall*	373	189
38.2	Anläggningar för behandling och bortskaffande av avfall*	152	70
39.00	Anläggningar för sanering, efterbehandling av jord och vatten samt annan verksamhet för föroreningsbekämpning	150	71
43.12	Firmor för mark- och grundarbeten	16 327	6 207

Källa: SCB (2022). * inkluderar icke-farligt avfall och farligt avfall.

3.4. Blomsterlupin och sandlupin

Tabell 2. Relevanta aktörer

Företag och organisationer	Offentliga aktörer	Hushåll och konsumenter
Fastighetsägare	Fastighetsägare	Fastighetsägare

Producenter (plantskolor)	Länsstyrelsen	
Återförsäljare	Kommuner	
Verksamheter som hanterar jordmassor	Myndigheter	

Problembeskrivning

Blomsterlupinen är ett stort hot mot den biologiska mångfalden då den tränger undan inhemska växtarter och gör det svårare för vissa pollinatörer att livnära sig. Den är dessutom giftig för får, nötkreatur och människor samt kan vara allergiframkallande för människor.

Arten trivs i näringsfattiga och torra marker som störs av mänsklig verksamhet och är mycket vanlig i infrastrukturbiotoper. Blomsterlupinen hittas ofta längs med vägar och järnvägar, i grustag och runt bebyggelse, vilket är samma typer av miljöer som blivit en fristad för många av våra ängsväxter. Bland annat prästkrage, ängsviol, smultron, blåklocka och tjärblomster har försvunnit från gamla slåtter- och naturbetesmarker i takt med att jordbruket gjort odlingslandskapet enformigt och ängsväxterna syns nu framför allt i de miljöer där lupinen expanderat. När blomsterlupinen tar över och många inhemska ängsblommor försvinner skapar det problem för vilda pollinatörer. Blomsterlupinen kan förvisso vara en nektarkälla för pollinatörer, men när det bara finns en blommande art blir säsongen mycket kortare och pollinatörerna får svårt att livnära sig.

Blomsterlupinen är mycket konkurrenskraftig, vilket bland annat beror på att den producerar en stor mängd frön, över tusen frön per planta. Fröerna har dessutom kvar sin förmåga att gro i årtionden. Vid optimala förhållanden kan blomsterlupinens frön förbli livskraftiga under ca 50 till 70 år. Blomsterlupinen förekommer i stora och täta bestånd, vilket samtidigt gör att de inhemska konkurrerande växterna hamnar i dess skugga (SLU, 2018). Vidare har blomsterlupinen förmågan att binda kväve och därmed förändra näringshalten i marken – vilket kan göra att de inhemska ängsväxterna inte trivs (Naturvårdsverket, i. å a).

Sandlupinen är i dagsläget inte lika utbredd som blomsterlupinen, men har liknande biologi och kan potentiellt skapa lika stor skada på sikt.

Referensalternativ

Om inte reglering införs för blomsterlupin och sandlupin förväntas ändå en del åtgärder genomföras för att minska spridning. Bland annat skulle Trafikverket fortsätta att avlägsna blomsterlupin och sandlupin i artrika vägkanter, vilket är en del i deras arbete att minska spridning av invasiva arter i infrastrukturmiljö (WSP, 2019; dialog med Trafikverket, 2022-04). Dock finns en risk att frön sprids omedvetet i samband med dessa åtgärder, då kunskapsnivån hos de underentreprenörer som anställs för att genomföra åtgärden bedöms vara varierad, samtidigt som metoderna för hantering av jordmassor är bristfälliga (dialog med Trafikverket, 2022-04).

WSP (2019) uppskattar att den faktiska arean blomsterlupin är 10 053 hektar i referensalternativet, och om inget görs kommer den att om 50 år ha ökat till 42 690 hektar. Dessa siffror bör beaktas med försiktighet då de bygger på flertalet antaganden och uppskattningar. Lupinen förväntas öka i framför allt infrastrukturmiljöer och spridas till

sandgräsmarker, blottad oorganisk avlagring (jord och dylikt), torra sillikatgräsmarker samt blottad sten- och grusmark.

Konsekvenser för miljön

Expansionen av blomsterlupin och sandlupin har en mycket negativ effekt på miljön. Om arterna tas upp i en nationell förteckning över invasiva främmande arter skulle konsekvensen därmed vara positiv för den biologiska mångfalden och miljön. Arter som skulle dra särskilt stor fördel av förbud mot de aktuella lupin-arterna är inhemska ängsväxter samt pollinerade insekter, varav många i dagsläget är rödlistade.

Konsekvenser för företag

I det förslag till reglering som utreds är fastighetsägaren ansvarig för att ta bort befintliga förekomster av lupiner. Detta innefattar såväl kommunala fastigheter som de fastigheter som ägs av företag och hushåll. Fastighetsbolag kan således komma att påverkas av föreslagen reglering. Den generella kunskapen gällande invasiva arter upplevs som bristfällig, dock förekommer samarbete med ekologer vid tillförande av grönska på fastigheter (dialog med fastighetsbolag, 2022). Då ny grönska planeras tillsammans med ekolog bör arbetet med att anpassa växterna på fastigheterna så att blomsterlupin och sandlupin inte ingår vara en börda för fastighetsbolagen. I dagsläget görs en ekologisk genomgång av markfastigheter av ekolog i samband med exploatering, vilket innebär att eventuell förekomst av de tidigare nämnda lupin-arterna som vuxit vilt på platsen kan upptäckas och hanteras. Den kunskapsbrist som finns internt på fastighetsbolagen gällande invasiva arter täcks därmed upp av inhyrd ekolog, en kostnad som redan tas idag och alltså inte är något som tillkommer på grund av det förbud som utreds. Den ökade kostnaden för fastighetsbolag som konsekvens av att blomsterlupin och sandlupin tas upp på en nationell förteckning av invasiva främmande arter är därför främst kopplade till eventuella åtgärder för att ta bort befintliga förekomster. Denna kostnad bedöms vara mycket liten i relation till bolagens totala verksamhet. Som exempel kostar enligt uppgifter från Trafikverket en omfattande uppgrävning av lupiner (6–7 km, 4–5 m bred) 545 000 kr, dvs. 156 000 – 227 000 kronor per hektar (WSP 2019). Det har inte varit möjligt att uppskatta hur mycket befintliga förekomster av lupiner som finns på mark som ägs av företag/fastighetsbolag.

De plantskolor Ramboll varit i kontakt med uppger att blomsterlupin och sandlupin tagits bort ur sortimentet för ett par år sedan. Även återförsäljare inom trädgårdshandeln berättar att lupiner inte längre finns för försäljning i den fysiska handeln. Det förekommer viss försäljning av blomsterlupinfrön i e-handeln, det är dock svårt att avgöra hur dessa verksamheter skulle påverkas av förbud mot försäljning av blomsterlupin då dessa företag inte velat delta i undersökningen.

Verksamheter som hanterar jordmassor eller transporterar avfall bör påverkas av föreslagen reglering eftersom det innebär ett förbud mot att transportera och släppa ut arterna i miljön. Förbuden ställer höga krav på dessa typer av verksamheter som kan medföra en ökad kostnad, dels kopplat till utbildning, och dels kopplat till den dagliga verksamheten. Enligt vittnesmål från de länsstyrelser Ramboll talat med finns det idag många verksamheter som hanterar jordmassor eller transporterar avfall som hanterar de EU-listade arterna på ett bristfälligt sätt där förbuden med största sannolikhet inte följs på rätt sätt.

Den kategori av företag som kan komma att få positiva konsekvenser av föreslagna reglering är verksamheter inom trädgårdsskötsel med kunskap om att på ett säkert sätt bekämpa eller motverka spridningen av lupinarterna. Den föreslagna regleringen innebär att de fastighetsägare som har ett bestånd av blomsterlupin på sin fastighet ska ta bort befintliga förekomster. Detta skapar en marknad för trädgårdsskötare i de fall där privatpersoner eller företag inte har den kunskap (eller tid) som krävs för att utföra nödvändiga hanteringsåtgärder.

Konkurrensförhållanden företag

Eftersom blomsterlupin både odlas och säljs i handeln i dagsläget kan berörda företag komma att påverkas negativt av föreslagna förbud. De företag som redan börjat skala ned eller helt har slutat sälja arten, och därmed kan uppehålla samma försäljningsvolym utan blomsterlupinen i sortimentet, påverkas dock mindre eller inte alls. Företag som odlar eller säljer blomsterlupin och som inte har förberett sig på förslaget förbud kan däremot komma att påverkas hårdare. Eventuella skillnader i de konsekvenser som regleringen för med sig för företag inom samma bransch kan skapa förändrade konkurrensförhållanden. Inom trädgårdshandeln väntas dock inte konkurrensförhållandena förändras avsevärt. De företag inom branschen som Ramboll talat med (tre av de ledande aktörerna inom branschen) har redan tagit nödvändiga kliv för att inte påverkas om odling/försäljning av blomsterlupin förbjuds. Även då regleringen inte innebär att det skulle bli olagligt att köpa arten, föreslås det bli förbjudet att transportera, odla eller låta den reproducera sig – vilket innebär att inte bör finnas någon efterfrågan kvar från de svenska kunderna. Därmed bör inte svenska företag få en nackdel jämfört med utländska företag som fortfarande säljer arten.

Det fastighetsbolag som Ramboll talat med uppger att de samarbetar med en ekolog både vid exploatering av markfastigheter och vid tillsättning av nya växter på befintliga fastigheter. Fastighetsbolag som inte har eller påbörjar samarbeten med ekolog kan komma att få en nackdel om föreslagna reglering antas.

Kunskapen kring blomsterlupinens och sandlupinens invasiva karaktär samt rutiner för hur de ska hanteras för att arterna inte ska spridas hos verksamheter som hanterar jordmassor och avfall bedöms vara mycket varierande. Samtidigt ser kraven på tidigare nämnda verksamheter väldigt olika ut beroende på kommun och region. Inom de kommuner/regioner där kraven höjs till följd av föreslagna reglering kan konkurrensförhållandena komma att förändras relativt mycket. Detta beror på att de företag som idag har god kunskap om den hantering som efterfrågas kommer att anlitas i större utsträckning än de som släpar efter. I de regioner där föreslagna reglering inte förändrar kraven på verksamheter som hanterar jordmassor och avfall bedöms konkurrensförhållandena inte förändras på kort sikt. På lång sikt är det sannolikt att samtliga länsstyrelser och kommuner har kommit så långt i sitt arbete med invasiva arter att kraven höjs vid alla typer av arbeten som inkluderar någon form av hantering av jordmassor och avfall som kan innehålla rester av de två aktuella lupin-arterna. Detta kan i sin tur göra att de verksamheter som om ett par år inte har den kunskap i frågan som efterfrågas kommer att möta utmaningar.

Företag verksamma inom trädgårdsskötsel som har den kompetens som krävs för att säkerställa att bestånd av blomsterlupin inte växer sig större bedöms få en fördel jämfört med företag som saknar denna kunskap. Då det bedöms ta tid att nå ut med information om vad förslaget förbud kommer att innebära för privata företag och hushåll väntas efterfrågan

på kompetenta trädgårdsskötare inom hantering av blomsterlupin öka långsamt. En eventuell förändring i konkurrensförhållandena kan därför komma att ske längre fram i tiden.

Konsekvenser för offentliga aktörer (stat, kommun, länsstyrelsen)

Naturvårdsverkets arbete med invasiva arter bedöms bli relativt oförändrat med den föreslagna regleringen. De uppgifter som Naturvårdsverket idag har kommer att kvarstå, vilket främst handlar om att samordna och att vägleda. Naturvårdsverket vägleder redan idag om blomsterlupiner. Blomsterlupinen är utbredd och etablerad och myndigheternas åtgärder för bekämpning och spridningsbegränsning behöver prioriteras och anpassas nationellt och regionalt genom hanteringsåtgärder som Naturvårdsverket tar fram. Exempelvis kan känsliga miljöer eller områden där risken för spridning är stor behöva prioriteras för åtgärder. Naturvårdsverket kommer att ta fram föreskrifter och vägledning om hanteringsåtgärder, vilket kommer att kräva en arbetsinsats.

Trafikverket arbetar redan idag med bekämpning av blomsterlupin och bedöms därför inte påverkas avsevärt av en reglering för denna art. Regleringen kan initialt betyda något högre kostnader på grund av att bland annat upphandlingsprocessen behöver ses över för all hantering av jordmassor. Över tid förväntas dock den nya regleringen snarare ge mer nytta då den kan komma att förbättra och bredda samverkan mellan olika aktörer inom området vilket underlättar myndighetens arbete. Det faktum att regleringen kommer kräva att upphandlingsprocessen mellan Trafikverket och underentreprenörer förbättras handlar framför allt om att hanteringen av jordmassor måste prioriteras. Detta kan initialt kräva mer arbete för Trafikverket, men även för Naturvårdsverket då arbetet bör ske i dialog mellan de två myndigheterna enligt Trafikverket. Hanteringen av jordmassor bedöms i nuläget vara bristfällig då det saknas bra hanteringsmetoder. Utveckling av nya metoder kommer att bli allt mer angeläget om regleringen antas, till exempel alternativa metoder för masshantering som komplement till deponering (dialog med Trafikverket, 2022-04).

Den föreslagna regleringen kommer således även att innefatta högre krav på kommunens avfallshantering. Regleringen kan på så sätt underlätta arbetet med avfallshanteringen då vägledningen idag upplevs som något vag och otydlig eftersom den baseras på rekommendationer och inte krav (dialog med Länsstyrelsen i Kalmar, 2022-04). Idag är också kunskapen avseende omhändertagande av massor mycket begränsad i Sverige och det kan därför komma att krävas informationsinsatser för att höja kunskapsläget. Framför allt kommer det behövas fler återvinningscentraler som kan ta emot jordmassor med invasiva främmande arter (dialog med Trafikverket; Naturvårdsverket; Länsstyrelsen i Kalmar och Västerbotten; kommun i Stockholmsregionen, 2022-04).

Med den föreslagna regleringen bedöms stöttning av länsstyrelsen som avgörande för kommunerna då många kommuner fortfarande är i uppstartsfasen för hantering av invasiva arter, vilket även gäller arter som redan omfattas av förbud. Det handlar framför allt om stöttning i fråga om lämpliga åtgärder. Kommunernas generella kunskap om invasiva främmande arter och hantering av dessa varierar mycket från kommun till kommun. Anledningen till detta är att det inte är alla kommuner som har anställda biologer, men framför allt är det en budget- och prioriteringsfråga. För många kommuner är invasiva arter ett nytt område vilket innebär att det inte finns en kommunansvarig för dessa frågor och att det saknas rutiner ((dialog med Länsstyrelse i Kalmar och Västerbotten, 2022-04).

Det kommer också krävas kompetenshöjande insatser brett inom kommunerna, då flera förvaltningar omfattas av arbete med invasiva främmande arter men kunskapsnivån inom de olika förvaltningarna är varierad (dialog med parkförvaltare på kommun i Stockholmsregionen, 2022-04).

Regleringen även förväntas ge ökade kostnader för länsstyrelserna i termer av ökad tillsyn samt genomförande, planering och prioritering av åtgärder. Rutinerna för tillsyn bedöms vara goda i somliga län, medan andra uppger att regleringen kommer att kräva en bättre tillsynsplanering. Arbetetsättet med hanteringsåtgärder bör motsvara det som Naturvårdsverket vägleder om för EU-listade arter med stor spridning ([Naturvårdsverket 2022](#)). Överlag bedöms det krävas mer personal inom länsstyrelsen för att hantera arbetsbördan som en ny reglering förväntas ge. Utifrån de intervjuer som Ramboll gjort bedöms inte den föreslagna regleringen innebära några betydande kostnadsökningar för länsstyrelsen vad gäller att nå ut med information till berörda aktörer, eftersom det redan finns mycket material tillgängligt hos Naturvårdsverket. Det ska dock ändå nämnas att informationen kommer behöva nå en bredare grupp.

Konsekvenser för hushåll och konsumenter

Blomsterlupinen är uppskattad av många på grund av sitt vackra utseende och ett förbud mot att plocka (transportera) eller odla växten kan därför upplevas som en förlust för hushållen. Arten bedöms dock inte vara så unik att den inte kan ersättas av andra växtarter med färgglada blomställningar i hushållens trädgård. Den estetiska aspekten kan samtidigt göra att de som redan har någon av de två lupin-arterna på sin fastighet kan vara ovilliga att begränsa dess spridning (blomsterlupin) eller ta bort den helt (sandlupin) (WSP, 2019).

Den föreslagna regleringen innebär att de hushåll som har blomsterlupin eller sandlupin på sin fastighet ska ta bort befintliga bestånd. Detta innebär ett arbete för hushållen, där vissa hushåll inte påverkas alls medan andra kan komma att behöva lägga mycket tid på åtgärder för att hantera arten. Om till exempel en trädgårdsfirma anlitas innebär bekämpningen en kostnad (se avsnitt 3.3.4 om uppskattad kostnad/ha)

Tiden som hushållen kan komma att lägga på bekämpning av lupinbestånd kan ses som en alternativkostnad till tid som kan läggas på annat (jobb, fritidsaktiviteter etc.). Det finns exempel på tidigare studier där hushållens sysslor kvantifierats i monetära värden, t.ex. gällande sopsortering som värderas till 50–100 kr/timme (Tekie et al., 2013). En liknande uppskattning skulle kunna göras för åtgärder för att ta bort lupinbestånd på hushållens fastigheter. En sådan tidsuppskattning blir dock beroende av storleken på beståndet, om man gräver eller slår beståndet eller om man gräver med spade eller grävmaskin.

Sociala konsekvenser

Om en nationell förteckning uppförs är det möjligt att det kommer att skapa arbetstillfällen, framför allt inom trädgårdsskötsel och hantering av växtavfall. I många fall krävs enbart kortare KY/ YH-utbildningar för att få arbete inom dessa områden, vilket skulle kunna ge människor som står utanför arbetsmarknaden möjlighet att få arbete relativt snabbt. Regleringen skulle även kunna skapa nya jobb för unga, både efter grundskolan/gymnasiet men också som sommarjobb eller extrajobb. I dagsläget erbjuder redan många kommuner sommarjobb till ungdomar, bland annat inom trädgårds- och fastighetsskötsel, och om regleringen införs kan det finnas ett behov att utöka antalet sommarjobbbara ytterligare.

3.5. Jättesliden

Tabell 3. Relevanta aktörer

Företag och organisationer	Offentliga aktörer	Hushåll och konsumenter
Verksamheter som hanterar jordmassor	Länsstyrelsen	Fastighetsägare (endast om beståndet visar tecken på att sprida sig)
Fastighetsägare (endast om beståndet visar tecken på att sprida sig)	Kommuner	
	Fastighetsägare (endast om beståndet visar tecken på att sprida sig)	
	Myndigheter	

Problembeskrivning

Gruppen jättesliden består av parkslide, jätteslide och en hybrid mellan de två tidigare nämnda (kallad hybridslide). Skillnaden mellan parkslide och jätteslide är att jätteslide växer sig högre och har större blad än parkslide, i övrigt är dess biologi liknande och den negativa effekten på miljön densamma. Jättesliden utgör ett hot mot den biologiska mångfalden eftersom de täcker stora områden och konkurrerar ut inhemska arter.

Jättesliden växer snabbt och sprider sig genom stamutlöpare. De stora och täta bestånden skuggar närliggande flora vilket även försämrar förutsättningar för den inhemska faunan i området, till exempel grodor (Artfakta, i. å a). Jätteslidens rotsystem utsöndrar även ämnen som är giftiga för andra växter, så kallad allelopati (Länsstyrelsen Västra Götaland, 2019).

Utöver miljöproblem kan jättesliden också åstadkomma skador på byggnader på grund av sina starka rotsystem. I Sverige är detta fortfarande mycket ovanligt och sker främst i äldre byggnader där det redan finns sprickor och håligheter för jättesliden att ta sig igenom (Naturvårdsverket, i. å b).

Referensalternativ

Även om reglering av jättesliden inte införs kommer ändå somliga åtgärder tas i referensalternativet för att minska spridningen av arterna. Detta eftersom de problem som jättesliden orsakar har blivit alltmer kända. Även om aktörer i dagsläget inte har någon skyldighet att ta bort jättesliden på deras mark är det många, främst kommuner och Trafikverket, som redan har påbörjat arbete med att hantera arterna, och det kan mycket väl förmodas att fler kommuner påbörjar hanteringsåtgärder även utan reglering. Det finns också en möjlighet att fastighetsägare i större utsträckning kommer att vidta hanteringsåtgärder då jättesliden kan orsaka skador på byggnader. Idag bedöms det dock inte finnas tillräckligt bra metoder för att utrota arten helt (WSP, 2019). Vidare råds villaägare att framför allt låta

jättesliden vara oberörda men under uppsikt då de är svårbekämpade och kan spridas snabbt om de hanteras felaktigt (Villaägarna, 2021).

Trots att en del åtgärder förväntas vidtas i referensalternativet bedöms ändå spridningen öka enligt WSP (2019). Spridningen antas öka i infrastrukturmiljöer, på sten- och grusstränder och till viss del i urbana miljöer och i trädgårdar.

Det saknas uppgifter om den totala populationsstorleken för samtliga tre jättesliden, men WSP (2019) har gjort uppskattningar för den totala ytan med parkslide. Denna uppskattas till ungefär 58 hektar. Om inga åtgärder görs bedöms förekomstarean öka från dagens 6 950 kvadratkilometer till 15 000 om 50 år. Dessa siffror bör beaktas med försiktighet då de bygger på flertalet antaganden och uppskattningar.

Konsekvenser för miljön

De negativa konsekvenser utbredningen av jättesliden har både för flora och fauna gör att utökade åtgärder för att bekämpa arten skulle vara mycket positivt för den biologiska mångfalden. Konsekvenserna av att jättesliden tas upp på en nationell förteckning för invasiva främmande arter är således positiva för miljön.

Konsekvenser för företag

Fastighetsbolag kan komma att påverkas av föreslagen reglering. Visserligen undantas fastighetsägaren från skyldigheten att ta bort befintliga bestånd, men bestånd som visar tecken på att sprida sig kan behöva åtgärdas. I de fall bestånd tas bort av andra anläggningar, t.ex. för att man behöver bebygga platsen behöver växtrester hanteras på ett spridningssäkert sätt. Kostnaden för upprepad uppgrävning av parkslide under tre år tid i Helsingborgs kommun uppgick till ungefär 588 kr per kvadratmeter. Konsekvenser för fastighetsbolag av föreslagen reglering för jättesliden kommer troligtvis i övrigt att likna de konsekvenser som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin gör, se ovan.

Jättesliden är inte längre kommersiella arter - de varken odlas eller säljs hos återförsäljare i en nämnvärd mängd i Sverige. Enligt både producenter (plantskolor) och återförsäljare har det inte funnits någon marknad för jättesliden på många år. Konsekvenserna vid förbud mot jättesliden för producenter och återförsäljare inom trädgårdshandeln är därmed obefintliga.

Verksamheter som hanterar jordmassor eller transporterar avfall kan komma att påverkas av föreslagen reglering. Konsekvenser för dessa typer av företag kopplat till att jättesliden tas upp på en nationell förteckning för invasiva främmande arter kommer troligtvis att likna de konsekvenser som väntas om blomsterlupin och sandlupin gör detsamma, se ovan.

Jättesliden sprids i Sverige framför allt genom mänskliga transporter av stamutlöparna, till exempel dumpning av jord och trädgårdsavfall. Kunskapen kring detta hos både beställare och underentreprenörer är mycket varierande och för att föreslaget förbud ska följas (förbud mot att transportera, använda och släppa ut jättesliden i miljön) krävs kunskapshöjande insatser.

Efterfrågan på tjänster från verksamheter inom trädgårdsskötsel för åtgärder gällande jättesliden kan komma att öka likt det som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

Konkurrensförhållanden företag

De effekter som föreslagen reglering av jättesliden väntas få på konkurrensförhållanden för verksamheter som hanterar jordmassor och avfall bör likna de konsekvenser som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

De effekter som reglering av jättesliden väntas få på konkurrensförhållanden för verksamheter inom trädgårdsskötsel bör även de likna de konsekvenser som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

De effekter som föreslagen reglering av jättesliden väntas få för fastighetsbolag bör även likna de konsekvenser som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

Konsekvenser för offentliga aktörer (stat, kommun, länsstyrelsen)

Eftersom jättesliden redan hanteras i många kommuner som har bestånd av arterna bedöms inte en reglering komma att kräva några betydande insatser från Naturvårdsverket eller länsstyrelsen i form av nytt informationsmaterial som uppmärksammar parkslide som invasiv. Däremot blir det viktigt att länsstyrelsen i arbetet med att stoppa ytterligare spridning av arten i landet och har god tillsyn. För detta bedöms länsstyrelsen få ökade kostnader.

Kommunerna kommer få utökade kostnader för att hantera jättesliden på kommunal mark. Utöver detta blir det viktigt att säkerställa att information om hur jättesliden ska hanteras når ut till alla aktörer som berörs av växterna. Bland annat behöver information nå ut till hushåll vars kunskapsnivå är väldigt varierad, samt till de som hanterar avfallet. Eftersom jättesliden framför allt sprids genom mänskliga transporter av stamutlöparna, t.ex. vid dumpning av jord och trädgårdsavfall, är det viktigt att kommunerna har en god kommunikation med hushållen och ger tydliga riktlinjer vid avfallshantering. Exempelvis transporteras ofta massor innehållande parkslide i öppna transporter på grund av okunskap. Därutöver finns risk att växtdelar går till kompostering på återvinningscentralerna, även detta på grund av okunskap (WSP, 2019). Kommunerna kan därför förväntas få ökade kostnader i form av kommunikationskostnader, men framför allt förväntas de få ökade kostnader kopplat till den kunskaps- och kapacitetshöjning som krävs för att säkerställa säker hantering av avfall med växtrester. Den kunskaps- och kapacitetshöjning som krävs behövs internt inom kommunens olika förvaltningar men också externt med de underentreprenörer som kommunen har upphandlat hanteringsåtgärder av, såsom grävmaskinister, parkskötsel och avfallsmottagare (dialog med Länsstyrelse i Västerbotten, Trafikverket samt kommun i Stockholmsregionen, 2022-04).

För Trafikverket bedöms konsekvenserna vara liknande de för blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

Konsekvenser för hushåll och konsumenter

Jättesliden har tidigare planterats som prydnadsväxt i trädgårdar och parker, men säljs inte längre på den svenska marknaden. Ett förbud mot att sälja jättesliden kommer därför inte att påverka de svenska konsumenterna. Jättesliden generellt, och parkslide speciellt, har dåligt rykte och det bör därför inte finnas en ovilja hos hushållen att begränsa befintliga bestånd likt det som bedöms finnas för lupinerna.

Regleringsförslaget innebär ett undantag från kravet på att fastighetsägare ska ta bort befintliga bestånd. Eftersom jättesliden är mycket invasiva arter krävs det oftast aktiva åtgärder för att bestånden inte ska växa sig större, varför det kommer att krävas arbete från hushållen även då växten inte ska tas bort.

På grund av jätteslidens skadliga effekter på byggnader, vägar och avloppssystem är fastigheter med förekomst av jättesliden (främst parkslide) svårsålda i Storbritannien (WSP, 2019). Om föreslagen reglering bidrar till att uppmärksamma problemen förknippade med byggnader finns en risk att bostadspriserna kan påverkas även i Sverige.

Sociala konsekvenser

De sociala konsekvenserna bedöms vara liknande de för blomsterlupin och sandlupin, se ovan (avsnitt 3.3.8).

3.6. Vresros

Tabell 4. Relevanta aktörer

Företag och organisationer	Offentliga aktörer	Hushåll och konsumenter
Fastighetsägare	Fastighetsägare	Fastighetsägare
Producenter (plantskolor)	Länsstyrelsen	
Återförsäljare	Kommuner	
Verksamheter som hanterar jordmassor	Myndigheter	

Problembeskrivning

Vresrosen tränger ut den inhemska floran på de platser där den etablerar sig, vilket gör den till ett hot mot den biologiska mångfalden. Växten är mycket konkurrenskraftig, främst på grund av att den bildar mycket täta bestånd som skuggar annan växtlighet. Arten är särskilt besvärlig i hotade naturtyper som sanddyner. Förutom att konkurrera ut den inhemska växtligheten längs med stränder samt på sanddyner och gräsmarker påverkas de djur som är beroende av den inhemska floran negativt, såsom fjärilar. Vidare är vresrosens utbredning besvärlig för flertalet hotade insektsarter som använder öppna sandområden som habitat, platser som förändras av vresrosens etablering. Vresrosbuskar utgör också fysiska hinder för friluftsliv och rekreation på grund av buskens taggar och täta snår (WSP, 2019). Särskilt i Skåne har de täta vresrosbestånden orsakat ökade stranderosioner, vilket lett till att stränderna krymper då slänterna blir branta och instabila och inte klarar av stormar lika bra som flackare slänter.

Vresrosen är konkurrenskraftig i kustområden på grund av sin salttolerans och sprids framför allt genom snabbt växande rotskott lokalt. Arten får sedan en sekundär spridning via dess frukt (nypon) och frön, vilka kan färdas långa distanser via fåglar som har nypon som sin föda. Vresrosens frön kan i sin tur flyta i både söt- och saltvatten och är livskraftiga i upp till 40 veckor (Naturvårdsverket, i. å c).

Referensalternativ

Idag finns arten i hela landet men är vanligast i södra Sverige. De naturtyper som är mest påverkade idag och även framöver om inga åtgärder tas, är vita dyner, havstrandängar och sandstränder. Förekomsten av vresros förväntas även öka i andra torra naturliga naturtyper samt parkmiljöer, trädgårdar och infrastrukturmiljöer (WSP, 2019). Dagens bestånd av vresros uppskattas av WSP (2019) uppgå till 236 hektar. Om ingenting görs bedöms den faktiska arealen av vresros vara 337 hektar om 50 år. Dessa siffror bör beaktas med försiktighet då de bygger på flertalet antaganden och uppskattningar.

I nuläget görs somliga åtgärder för att minimera förekomsten av vresros och dessa förväntas fortsätta i viss mån i referensalternativen. Åtgärder sker främst i regioner där vresrosen är väldigt problematisk. Bland annat har länsstyrelsen i Halland och i Skåne arbetat en längre tid med att minska förekomsten av arten. Andra kustområden så som Kalmar har stora problem med bestånden idag och har testat bland annat uppgrävning vilket uppgavs var väldigt kostsamt (dialog med länsstyrelse i Kalmar, 2022-04). Även Gotland och Gävleborg har försökt utrota vresros. Gotland grävde bort vresros från stränder och täckte över de plantor där det var svårt att gräva. Övertäckning användes som metod i Gävleborg (WSP, 2019).

Konsekvenser för miljön

Vresrosen har en negativ effekt på miljön och om arten tas upp i en nationell förteckning över invasiva främmande arter skulle konsekvensen därmed vara positiv för den biologiska mångfalden och miljön.

Konsekvenser för företag

Fastighetsbolag kan komma att påverkas av föreslagen reglering eftersom fastighetsägaren ansvarar för att ta bort befintliga bestånd. Kostnader och tidsåtgång för olika bekämpningsmetoder framgår av WSP:s rapport (s. 28). Som exempel uppskattade Naturvårdsverket kostnaden för uppgrävning och övrig hantering kopplat till detta till mellan 50 000 och 400 000 kronor per hektar. Konsekvenser för fastighetsbolag kopplat till att vresros tas upp på en nationell förteckning för invasiva främmande arter kommer troligtvis i övrigt att likna de konsekvenser som väntas om blomsterlupin och sandlupin gör detsamma, se ovan.

Vresros odlas för kommersiellt bruk på svenska plantskolor och säljs vidare till svenska återförsäljare. För de svenska plantskolor som odlar rosor är det vanligt att arter inom rugosa-gruppen tillhör storsäljarna, dock inte vresrosen. Enligt Sveriges största plantskola är det stora problemet inte förbud mot vresrosen (ursprungstypen) utan eventuell förvirring hos kunder som tror att även andra arter inom rugosa-gruppen är förbjudna eftersom de säljer mycket av dessa. Är kommunikationen mot allmänheten tillräckligt tydlig bör detta dock inte vara ett problem och påverkan på producenter bör då vara liten. Undantag kan finnas för plantskolor som odlar mycket av vresrosen och därmed påverkas hårdare av förbudet.

Verksamheter som hanterar jordmassor eller transporterar avfall kan komma att påverkas av föreslagen reglering. Konsekvenser för dessa typer av företag kopplat till att vresros tas upp på en nationell förteckning för invasiva främmande arter kommer att likna de konsekvenser som väntas om blomsterlupin och sandlupin gör detsamma, se ovan.

Föreslagen reglering innebär att fastighetsägare ska vidta åtgärder för att hindra att befintliga förekomster av växten växer och sprider sig. Detta innebär att efterfrågan på tjänster från verksamheter inom trädgårdsskötsel kan komma att öka likt det som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

Konkurrensförhållanden företag

De effekter som föreslagen reglering av vresros väntas få på konkurrensförhållanden för verksamheter som hanterar jordmassor och avfall bör likna de konsekvenser som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

Vresrosen odlas och säljs i handeln i dagsläget och berörda företag kan komma att påverkas negativt av föreslaget förbud i en varierande grad. De företag som redan börjat skala ned eller helt slutat sälja arten, eller säljer liknande ersättande arter, och därmed kan uppehålla samma försäljningsvolym utan vresrosen i sortimentet påverkas lite eller inte alls. Företag som säljer väldigt mycket av just vresrosen och inte har en ersättande art i sitt utbud (t.ex. en annan art i rugosa-gruppen) kan däremot komma att påverkas hårdare. Eventuella skillnader i de konsekvenser som regleringen för med sig för företag inom samma bransch kan skapa förändrade konkurrensförhållanden.

De effekter som föreslagen reglering av vresros väntas få på konkurrensförhållanden för verksamheter inom trädgårdsskötsel bör även de likna de konsekvenser som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

De effekter som föreslagen reglering av vresros väntas få för fastighetsbolag bör likna de konsekvenser som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

Konsekvenser för offentliga aktörer (stat, kommun, länsstyrelsen)

Eftersom de naturtyper som är mest påverkade av vresros är vita dyner, havsstrandängar och strandtränder bedöms framför allt kommuner vid kusten påverkas av en reglering av vresrosen. Dock förväntas förekomsten av vresros även öka i andra torra naturliga naturtyper samt parkmiljöer, trädgårdar och infrastrukturmiljöer, vilket kan påverka fler kommuner om inga åtgärder vidtas för att förhindra spridning. Eftersom regleringen handlar om hanteringsåtgärder (vilka ska prioriteras regionvis) och inte utrotningsåtgärder bedöms konsekvenserna för offentliga aktörer vara liknande de för blomsterlupin, se ovan. Precis som är fallet för blomsterlupin kommer det även för vresros behövas kompetenshöjande insatser både till hushåll och till aktörer som arbetar med hanteringen, samt insatser för avfallshantering.

Eftersom en del kommuner och länsstyrelser redan har påbörjat arbetet med att förhindra spridning av vresros finns det redan beprövade metoder för att ta bort bestånd. På så vis bedöms det inte uppkomma kostnader för att utveckla nya metoder vid reglering. Däremot bedöms vissa metoder, så som grävning av stora ytor vara kostsamt vilket kommer att påverka kommunernas ekonomi. För att arbetet ska vara effektivt nationellt krävs det att kunskap sprids mellan kommuner och län, och därför kommer regleringen ställa högre krav på samverkansytter, kommunikation och vägledning.

Konsekvenser för hushåll och konsumenter

I och med att vresrosen fortfarande köps och säljs på marknaden kommer hushåll och konsumenter bli något påverkade av ett förbud kopplat till arten. Dock bedöms de inte

påverkas i någon högre grad eftersom det finns många snarlika hybrider eller rosor som kan fungera som substitut. En nackdel med dessa substitut är dock att de ofta inte är lika tåliga och lättskötta som vresrosen. Detta är en viktig faktor vid planering av större anläggningar, men huruvida det anses vara en stor förlust för hushåll och konsumenter är oklart (WSP, 2019; dialog med producent 2022-04).

Den föreslagna regleringen innebär att hushåll med vresros på sin fastighet ska se till att beståndet inte växer. Detta kräver arbete från hushållen på samma sätt som för blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

Sociala konsekvenser

De sociala konsekvenserna bedöms vara liknande de för blomsterlupin och sandlupin, se ovan (avsnitt 3.3.8).

3.7. Kaukasiskt och sibiriskt fetblad

Tabell 5. Relevanta aktörer

Företag och organisationer	Offentliga aktörer	Hushåll och konsumenter
Fastighetsägare	Fastighetsägare	Fastighetsägare
Producenter (plantskolor)	Länsstyrelsen	
Återförsäljare	Kommuner	
Verksamheter som hanterar jordmassor		
Försäljare av gröna tak	Myndigheter	

Problembeskrivning

Utbredningen av kaukasiskt och sibiriskt fetblad utgör ett hot mot den biologiska mångfalden. Inhemska lågväxande arter såsom vit och gul fetknopp samt kärleksört riskerar att konkurreras ut när de mattbildande fetbladen (kaukasiskt och sibiriskt) breder ut sig och skuggar närliggande växtlighet. Även andra ånnueller, exempelvis vårspärgel, ormbunkar, stenbräken samt mossor och lavar påverkas negativt av fetbladen. Fetbladen kan även utgöra ett hot mot naturtyperna hällmarker och alvar, där den senare är en ovanlig naturtyp med en mängd djur- och växtarter som har anpassat sig för den speciella miljön (WSP, 2019).

Referensalternativ

Fetbladen växer idag främst i trädgårdar, parker och kyrkogårdar samt på platser dit trädgårdsavfall har transporterats. De förekommer även i naturmark i nära anslutning till bebyggelse, som till exempel vid bryn, hållar, strandklippor och gräsmarker. Om ingen reglering införs förväntas fetbladen öka i klipp- och blockmarker samt på blottad sten och grusmark (WSP, 2019). WSP uppskattar den faktiska arealen för båda arterna till cirka 27 hektar idag, och att den kan bli upp till 28 hektar om 50 år om ingen åtgärd tas. Dessa siffror bör beaktas med försiktighet då de bygger på flertalet antaganden och uppskattningar. Det är därför möjligt att spridningstakten är högre än den som WSP har uppskattat. I dagsläget säljs kaukasiskt och sibiriskt fetblad framför allt till sedumtak, vilket har blivit alltmer populärt då

biologisk mångfald fått ett större fokus i många byggprojekt. Dessa kommer att fortsätta produceras innehållande de två fetbladen i större skala om ingen reglering införs.

Enligt WSP (2019) har det inte varit möjligt att hitta belägg för att arten bekämpas idag, och detta är även Rambolls slutsats efter genomförda intervjuer med aktörer med olika ansvarsområden och i olika geografiska områden. Ingen av de tre intervjuade länsstyrelserna uppger att de arbetat med förekomst av fetblad. I referensalternativet förväntas därmed inte åtgärder vidtas.

Naturvårdsverket har övervägt en reglering liknande den i Norge där tillståndsplikt för gröna tak innehållande de aktuella fetbladsarterna gäller i vissa kommuner där naturtypen ”öppen grunnlendt kalkmark” förekommer vilket kan översättas med naturtyperna kalkhällmarker, alvar och karsthällmarker. De naturtyperna förekommer i Norge främst i sydost, men har en mer spridd förekomst i södra tredjedelen av Sverige och mer fläckvis norrut (WSP 2019). Fetbladsväxterna innebär dock ett hot mot lågväxande växter även i andra naturmiljöer. Eftersom fetbladsväxterna sprider sig både vegetativt och, med hjälp av frön innebär taken en spridningsrisk. Om användningen skulle tillåtas fortsatt, men med tillståndsplikt, skulle försiktighetsmått även behöva vidtas vid produktionsplatser och eventuellt transporter så att spridning inte sker till naturmiljöer. Kostnader för bekämpning skulle också riskera att drabba ägare till närliggande fastigheter där taken uppförs. Vidare skulle ett tillståndskrav vara administrativt betungande och riskera att bli kostsamt för företag, konsumenter och myndigheter. Av dessa skäl har Naturvårdsverket avfärdat detta regleringsalternativ. För att branschen ska få tillfälle att ställa om föreslås i stället en övergångsperiod på tre år. När tidsfristen går ut bör eventuella kvarvarande lager anses omfattas av den övergångsbestämmelse som gäller för sådana lager, under ett års tid, se ovan.

Konsekvenser för miljön

Den miljömässiga effekten av att kaukasiskt och sibiriskt fetblad tas upp i en nationell förteckning över invasiva främmande arter är positiv – både för den biologiska mångfalden generellt och för den ovanliga naturtypen alvar specifikt.

Konsekvenser för företag

Fastighetsbolag kan komma att påverkas av föreslagen reglering eftersom ansvaret för att ta bort befintliga bestånd ligger på fastighetsägaren. Bekämpning av arten är krävande och kostsam (se WSP s.41 f.) Vilka typer av konsekvenser som kan komma att bli aktuella för fastighetsbolag kopplat till att kaukasiskt och sibiriskt fetblad tas upp på en nationell förteckning för invasiva främmande arter kommer troligtvis i övrigt att likna de som väntas om blomsterlupin och sandlupin gör detsamma, se ovan.

Kaukasiskt och sibiriskt fetblad odlas till viss del för kommersiellt bruk på svenska plantskolor i Sverige och säljs vidare till svenska återförsäljare inom trädgårdshandeln. Påverkan på aktörer inom trädgårdshandeln väntas dock bli liten i förhållande till den totala verksamheten (dialog med plantskola och återförsäljare inom trädgårdsbranschen, 2022-04). Majoriteten av den svenska odlingen av fetbladen används i gröna tak, där kaukasiskt och sibiriskt fetblad är två arter som nästan alltid ingår i de sedumtak som installeras i Sverige. För producenter av sedumtak tillkommer en omställningskostnad om förbud mot fetblads-

arterna antas. Detta innefattar främst kostnaden för att se till att växtdelar av fetbladen inte finns kvar på odlingsplatsen då de producenter Ramboll talat med använder sig av vegetativ förökning istället för fröodling. Produktion med vegetativ förökning gör att det är svårt att kontrollera vilka arter som odlas på en specifik plats, men är mer priseffektivt än fröodling som är det alternativ som ger odlaren större kontroll över artsammansättningen.

Enligt ett företag verksamt inom produktion av gröna tak, och som Ramboll har varit i kontakt med, är det svårt att ersätta fetbladen med liknande arter och ett förbud skulle innebära att färre arter inkluderas i sedumtaken. Detta skulle göra taken mindre motståndskraftiga mot extremväder och mer skötselkrävande. Det finns en farhåga hos en av de största aktörerna inom sedumtak i Sverige att efterfrågan ska minska på grund av minskad kvalitet, men samtidigt finns redan idag en efterfrågan på sedumtak utan fetbladsarterna då kunderna är väl informerade om arternas invasiva egenskaper. Eftersom det oftast inte är köparen (bygggherrar) som står för skötseln av taket är det rimligt att förmoda att efterfrågan inte minskar på grund av krav på ökad skötsel. Samtidigt bör efterfrågan på produkter som ses som klimatanpassningar (som gröna tak) öka till följd av den nya EU-taxonomi inom miljö som ställer krav på företag att klimatanpassa sin verksamhet och sina produkter. Sammantaget bör konsekvenserna för företag som producerar gröna tak främst bli en kostnad kopplat till omställningen i artsammansättningen av produkten om förslaget förbud mot försäljning av kaukasiskt och sibiriskt fetblad blir antaget. För att minska denna kostnad för företagen har Naturvårdsverket föreslagit en övergångsperiod på tre år där vegetationstak får produceras med de två aktuella fetbladsarterna inkluderade. Enligt samtal med ett företag verksamt inom produktionen av gröna tak är omställningsperioden på tre år för kort och fem år önskvärt.

Verksamheter som hanterar jordmassor eller transporterar avfall kan komma att påverkas av föreslagen reglering. Konsekvenser för dessa typer av företag kopplat till att kaukasiskt och sibiriskt fetblad tas upp på en nationell förteckning för invasiva främmande arter kommer att likna de konsekvenser som väntas om blomsterlupin och sandlupin gör detsamma, se ovan.

Föreslagen reglering innebär att fastighetsägare ska se till att eventuella befintliga bestånd tas bort. Detta innebär att efterfrågan på tjänster från verksamheter inom trädgårdsskötsel kan komma att öka likt det som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

Konkurrensförhållanden företag

De effekter som föreslagen reglering av kaukasiskt och sibiriskt fetblad väntas få på konkurrensförhållanden för verksamheter som hanterar jordmassor och avfall bör likna de konsekvenser som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

Kaukasiskt och sibiriskt fetblad odlas för kommersiellt bruk på svenska plantskolor och säljs vidare till svenska återförsäljare. De konsekvenser som reglering av kaukasiskt och sibiriskt fetblad kan komma att få på konkurrensförhållandena för företag inom trädgårdsnäringen kommer troligtvis att likna de för blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

För producenter av gröna tak bör samma mönster uppstå, dock med en eftersläpning på tre år i linje med omställningsperioden. Gröna tak-producenterna har alltså tre år på sig att anpassa sin produktion efter förbudet och när omställningsperioden passerat kommer de företag som kommit längst i omställningen troligtvis att få en fördel.

De effekter som föreslagen reglering av kaukasiskt och sibiriskt fetblad väntas få på konkurrensförhållanden för verksamheter inom trädgårdsskötsel bör även de likna de konsekvenser som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

De effekter som föreslagen reglering av kaukasiskt och sibiriskt fetblad väntas få för fastighetsbolag bör likna de konsekvenser som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

Konsekvenser för offentliga aktörer (stat, kommun, länsstyrelsen)

Enligt WSPs studie från 2019 planteras fetbladen bland annat i rondeller, rabatter och i stenpartier, vilket innebär att det kan finnas kommuner som köper kaukasiskt och sibiriskt fetblad än idag. Hur stor mängd som faktiskt säljs till kommuner är dock oklart, men bör vara väldigt liten eftersom fetbladen idag inte säljs av de mer välkända plantskolorna och återförsäljare, bortsett från till sedumtak (dialog med plantskolor och återförsäljare 2022-04).

Eftersom det har framgått i intervjuer och i tidigare rapport av WSP att fetbladen inte hanteras i dagsläget kommer det troligtvis behövas särskilda insatser för att öka kunskapsläget både hos kommuner och länsstyrelser. Det blir också viktigt att deras kunskap sedan sprids vidare till berörda aktörer som ska utföra utrotningsåtgärderna. På grund av dagens bristande kunskapsläge är ökade kostnader i form av informationsinsatser och tillsyn därför att vänta.

Konsekvenser för hushåll och konsumenter

Det förekommer viss försäljning av kaukasiskt och sibiriskt fetblad i trädgårdshandeln och hushållen kan komma att bli påverkade av ett förbud kopplat till arterna.

Den föreslagna regleringen innebär att de hushåll som har kaukasiskt och sibiriskt fetblad på sin fastighet ska se till att beståndet tas bort. Detta kräver antingen arbete eller en kostnad för hushållen på samma sätt som för blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

Sociala konsekvenser

De sociala konsekvenserna bedöms vara liknande de för blomsterlupin och sandlupin, se ovan (avsnitt 3.3.8).

3.8. Strandkotula

Tabell 6. Relevanta aktörer

Företag och organisationer	Offentliga aktörer	Hushåll och konsumenter
Fastighetsägare	Fastighetsägare	Fastighetsägare
Återförsäljare	Länsstyrelsen	
Verksamheter som hanterar jordmassor	Myndigheter	
Producenter (plantskolor)	Kommuner	

Problembeskrivning

Strandkotulan bildar täta mattor på grunda stränder och strandnära våtmarker där dess snabba utbredning gör att den tränger undan inhemska arter och hotar den biologiska mångfalden. En kraftig fröproduktion och ett expansivt växtsätt gör att arten sprider sig snabbt och har en stor invasionspotential. Varje växt kan årligen producera 20 000–50 000 frön som gror lätt i många olika jordar och är livskraftiga i ett till två år.

Referensalternativ

Idag finns strandkotulan utbredd längst den svenska kusten, bland annat i Skåne, Södermanland, Blekinge samt på Gotland och Öland. Den ekologiska effekten är avgränsad till naturtyperna havssträndängar och kuststrandvåtmarker, men där har den stor påverkan på inhemska arter. Utan reglering är det möjligt att strandkotulan även sprids till sötvattenstränder i inlandet (Artfakta, i. å b). Försök att hitta lämpliga åtgärder för att bekämpa strandkotula pågår men endast i försöksstadiet än så länge (WSP, 2020). Det är därför svårbedömt om några större åtgärder kommer att vidtas de kommande åren utan reglering.

Enligt WSPs (2020) uppskattningar är den faktiska arealen strandkotula 89 hektar i dagsläget, och väntas bli cirka 280 hektar om 50 år om inga åtgärder vidtas. Dessa siffror bör beaktas med försiktighet då de bygger på flertalet antaganden och uppskattningar.

Konsekvenser för miljön

Då strandkotulan utgör ett allvarligt hot längs våra kuster med känsliga strandängar är den miljömässiga konsekvensen av att arten tas upp i en nationell förteckning över invasiva främmande arter positiv.

Konsekvenser för företag

Fastighetsbolag kan komma att påverkas av föreslagen reglering eftersom ansvaret för att ta bort befintliga bestånd ligger på fastighetsägaren. Konsekvenser för fastighetsbolag kopplat till att strandkotula tas upp på en nationell förteckning för invasiva främmande arter kommer att likna de konsekvenser som väntas om kaukasiskt och sibiriskt fetblad gör detsamma, se ovan.

Ramboll har inte kunnat identifiera någon odling och försäljning av strandkotula. Odling och försäljning kan förekomma i Sverige, men i sådana fall i liten utsträckning och främst inom e-handeln. Detta är i linje med en liknande undersökning utförd av WSP (WSP, 2020). Konsekvenser för plantskolor och återförsäljare av att strandkotulan regleras bedöms därmed vara obetydliga.

Verksamheter som hanterar jordmassor eller transporterar avfall kan komma att påverkas av föreslagen reglering. Konsekvenser för dessa typer av företag kopplat till att strandkotula tas upp på en nationell förteckning för invasiva främmande arter kommer att delvis likna de konsekvenser som väntas om blomsterlupin och sandlupin gör detsamma, se ovan.

Föreslagen reglering innebär att fastighetsägare ska se till att eventuella befintliga bestånd tas bort. Detta innebär att efterfrågan på tjänster från verksamheter inom trädgårdsskötsel kan komma att öka likt det som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

Konkurrensförhållanden företag

De effekter som föreslagen reglering av strandkotula väntas få på konkurrensförhållanden för verksamheter som hanterar jordmassor och avfall bör likna de konsekvenser som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

De effekter som föreslagen reglering av strandkotula väntas få på konkurrensförhållanden för verksamheter inom trädgårdsskötsel bör även de likna de konsekvenser som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

De effekter som föreslagen reglering av strandkotula väntas få för fastighetsbolag bör likna de konsekvenser som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

Konsekvenser för offentliga aktörer (stat, kommun, länsstyrelsen)

Konsekvenser för offentliga aktörer om strandkotulan tas upp på en nationell förteckning bedöms likna de typer av konsekvenser som väntas för blomsterlupin och sandlupin, se ovan. En skillnad är dock att strandkotulan föreslås omfattas av utrotningsåtgärder snarare än hanteringsåtgärder. Detta innebär att länsstyrelsen ska besluta om utrotningsåtgärder och ansvara för att dessa verkställs om inte ansvaret överläts till kommuner som begär det. Idag genomförs enbart åtgärder i försöksstadiet för att bekämpa kotula i Sverige. Det saknas alltså beprövade metoder som kan anses vara lämpliga. Enligt Artfakta (i. å b) behöver metoder och kombinationer av metoder testas och följas upp under en längre tid för att säkerställa vad effekten blir på både kotulan och inhemska havsstrandsarter. För länsstyrelsens del kommer det innebära utökade kostnader för att testa nya metoder. Kommunens kostnader för att genomföra utrotningsåtgärder kommer i hög grad bero på vilka metoder som förespråkas. Naturvårdsverket behöver bistå med stöd och vägledning till länsstyrelsen för att de ska kunna ta beslut om vilka metoder som bör användas.

Konsekvenser för hushåll och konsumenter

Eftersom strandkotulan inte säljs i någon betydande mängd väntas inte ett förbud mot arten att påverka hushållen.

Den föreslagna regleringen innebär dock att de hushåll som har strandkotula på sin fastighet ska se till att arten tas bort. Detta kräver arbete från hushållen på samma sätt som för blomsterlupin och sandlupin. Kotulan är dock mer besvärlig att få bort.

Sociala konsekvenser

De sociala konsekvenserna bedöms vara liknande de för blomsterlupin och sandlupin, se ovan (avsnitt 3.3.8).

3.9. Spärroxbär

Tabell 7. Relevanta aktörer

Företag och organisationer	Offentliga aktörer	Hushåll och konsumenter
Fastighetsägare	Fastighetsägare	Fastighetsägare
Återförsäljare	Länsstyrelsen	
Trädgårdsskötare	Myndigheter	

Till viss del producenter (plantskolor)	Kommuner	
--	----------	--

Problembeskrivning

Spärroxbär utgör ett hot för andra växtarter och har en negativ effekt på sällsynta eller hotade naturtyper. Den är framför allt problematisk på Ölands alvar där den genom ogenomträngliga snår konkurrerar ut inhemska arter. Den är även besvärlig i sandiga tallskogar där den tränger undan annan vegetation med sitt täta bladverk. Frukterna är attraktiva för fåglar som kan sprida fröerna långa avstånd.

Spärroxbär är med sin rikliga bärproduktion och täta växtsätt mycket konkurrenskraftig idag, men väntas ta över ännu mer i framtiden. Med ett varmare klimat är artens torktålighet mycket fördelaktig och den riskerar att spridas än mer på inhemska arters bekostnad.

Referensalternativ

Spärroxbär växer främst på torra till friska hållmarker och alvar, sand eller morän, inklusive glesare barrskogar, buskmarker, bryn, vägkanter, ruderatmarker och andra urbana miljöer. Den har blivit allt vanligare i närheten av bebyggelse men även längre ifrån på grund av att den spridits från odling i trädgårdar och parker. Idag förekommer den framför allt i södra Sverige med några enstaka fynd längst södra Norrlandskusten (Artfakta, i. å c). WSP (2020) har inte kunnat uppskatta storleken på den faktiska arealen av spärroxbär idag, på grund av att uppgifter saknas i Artportalen. Däremot finns det uppgifter om att 20 till 50 procent av alvar och andra hållmarker idag är koloniserade av spärroxbär, och denna andel väntas bli dubbelt så stor om 50 år om inga åtgärder vidtas (ibid).

Kunskapen om bekämpningsmetoder för spärroxbär i länen mycket dålig, både hos länsstyrelsen och hos kommunerna (dialog med länsstyrelse i Kalmar, 2022-04). I och med detta görs väldigt lite idag. Vidare anser sig inte länsstyrelsen i Kalmar ha rådighet i frågan utan reglering på plats. Med anledning av detta antas det inte vidtas några större åtgärder för att hantera förekomst av spärroxbär i referensalternativet.

Konsekvenser för miljön

Det skulle vara positivt för miljön om spärroxbär tas upp i en nationell förteckning över invasiva främmande arter då den utgör ett hot mot andra växtarter, samt har en negativ effekt på sällsynta eller hotade naturtyper. Dock skulle avlägsnandet av spärroxbär vara negativt för bin då den har goda pollen- och nektarresurser (WSP, 2020). Överlag skulle regleringen ändå ha en positiv påverkan på den biologiska mångfalden i de områden där reglering föreslås (Kalmar och Gotland).

Konsekvenser för företag

Fastighetsbolag kan komma att påverkas av föreslagen reglering eftersom ansvaret för att ta bort befintliga bestånd ligger på fastighetsägaren. Kostnader för bekämpning behandlas i WSP:s rapport (se s. 47 f) Konsekvenser för fastighetsbolag kopplat till att spärroxbär tas upp på en nationell förteckning för invasiva främmande arter kommer i övrigt att likna de konsekvenser som väntas för blomsterlupin och sandlupin, se ovan. På grund av att förbuden

mot spärroxbär är geografiskt begränsade är det endast fastighetsbolag med verksamhet i två län som berörs (Kalmar och Gotland).

Spärroxbär odlas för kommersiellt bruk på svenska plantskolor och säljs vidare till svenska återförsäljare. Arten uppges kunna ersättas av häckoxbär och bör inte påverka vare sig producenten eller återförsäljaren nämnvärt.

Verksamheter som hanterar jordmassor eller transporterar avfall kan komma att påverkas av föreslagen reglering. Konsekvenser för dessa typer av företag kopplat till att spärroxbär tas upp på den nationella förteckningen bedöms likna de konsekvenser som väntas för blomsterlupin och sandlupin, se ovan. På grund av att förbuden mot spärroxbär är geografiskt avdelade är det endast bolag med verksamhet i två län som berörs (Kalmar och Gotland).

Föreslagen reglering innebär att fastighetsägare i de två aktuella länen (Kalmar och Gotland) ska se till att eventuella befintliga bestånd inte växer sig större. Detta innebär att efterfrågan på tjänster från verksamheter inom trädgårdsskötsel kan komma att öka likt det som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

Konkurrensförhållanden företag

De effekter som föreslagen reglering av spärroxbär väntas få på konkurrensförhållanden för verksamheter som hanterar jordmassor och avfall bör likna de konsekvenser som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan. På grund av att förbuden mot spärroxbär är geografiskt avdelade är det endast bolag med verksamhet i två län som berörs (Kalmar och Gotland). Detta skulle kunna göra att de verksamheter i Kalmar och på Gotland med bristfällig kunskap om hur man hanterar jordmassor som kan innehålla spår av spärroxbär kan få ännu en nackdel. Dels kan dessa företag få en nackdel jämfört med verksamheter i samma region med bättre kompetens gällande säker hantering av spärroxbär, men också jämfört med företag i andra delar av landet med likvärd kunskapsnivå inom hanteringen av arten som inte berörs av förbudet.

Spärroxbär odlas för kommersiellt bruk på svenska plantskolor och säljs vidare till svenska återförsäljare. De konsekvenser som reglering av kaukasiskt och sibiriskt fetblad kan komma att få på konkurrensförhållandena för företag inom trädgårdsnäringen i Kalmar och på Gotland kommer troligtvis att likna de för blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

De effekter som föreslagen reglering av spärroxbär väntas få på konkurrensförhållanden för verksamheter inom trädgårdsskötsel i Kalmar och på Gotland bör även de likna de konsekvenser som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan. Även här kan effekten på konkurrensförhållandena förstärkas i det berörda området.

De effekter som föreslagen reglering av spärroxbär väntas få för fastighetsbolag bör likna de konsekvenser som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan. Även här kan effekten på konkurrensförhållandena förstärkas i det berörda området.

Konsekvenser för offentliga aktörer (stat, kommun, länsstyrelsen)

Eftersom föreslagen reglering endast avser Kalmar och Gotland förväntas enbart länsstyrelserna och kommunerna i respektive län påverkas. Naturvårdsverket kommer att påverkas genom att myndigheten blir ansvarig för att ta fram föreskrifter och vägledning vilket innebär att arbetstid tas i anspråk-

Regleringen även förväntas ge ökade kostnader för länsstyrelserna i termer av ökad tillsyn samt genomförande, planering och prioritering av åtgärder, liksom åtgärder för att höja kunskapsläget både internt och externt i kommunerna. Enligt länsstyrelsen i Kalmar finns en heltidsanställd som arbetar med invasiva arter idag, men om regleringen införs skulle de troligtvis behöva ytterligare en heltidsanställd som arbetar enbart med spärroxbär och strandkotula som de också har stora utmaningar med. I denna heltidsanställning ingår tillsynsarbete och att få ut information till berörda aktörer. I övrigt anses det finnas goda rutiner för tillsyn. Gällande information till kommuner kommer det behövas ytterligare insatser eftersom spärroxbär inte tidigare har bekämpats i länen, och kunskapsläget bedöms vara lågt. Detta kommer att innebära ökade kostnader för länsstyrelsen, men inte i samma utsträckning som för tillsyn.

Eftersom kunskapsläget i kommunerna bedöms vara mycket lågt gällande hantering av spärroxbär kommer den föreslagna regleringen kräva att kommunerna förbättrar kunskapsläget internt men även för underleverantörer och hushåll. På grund av att kommunernas kunskap om och arbete med invasiva arter varierar mycket är det svårt att uppskatta hur stora kostnaderna skulle bli till följd av kunskaphöjande insatser och hanteringsåtgärder, men de bedöms ändå vara betydande eftersom det idag saknas erfarenhet av att utrota spärroxbär. Precis som är fallet för de andra växtarterna kommer kommunerna även behöva upprätta rutiner för jordmassor och avfallshantering som i nuläget är bristande. Enligt länsstyrelsen i Kalmar saknas goda rutiner och de kommer behöva mycket resurser både för att hantera de arter som redan är på EU-listan och för de arter som förväntas tas upp på den nationella förteckningen.

Konsekvenser för hushåll och konsumenter

Eftersom det finns likvärdiga häckväxter som kan ersätta spärroxbär bedöms inte hushåll påverkas nämnvärt av ett förbud mot försäljning av arten.

Den föreslagna regleringen innebär att de hushåll som har spärroxbär på sin fastighet ska se till att beståndet tas bort. Enligt WSP (2020) och deras samtal med Länsstyrelsen i Kalmar förekommer spärroxbär till stor del på privat mark. Detta kräver arbete eller kostnader för hushållen.

Sociala konsekvenser

De sociala konsekvenserna bedöms vara liknande de för blomsterlupin och sandlupin (se avsnitt 3.3.8), men kommer att vara begränsade till Kalmar och Gotland.

3.10. Kanadensiskt gullris och höstgullris

Tabell 8. Relevanta aktörer

Företag och organisationer	Offentliga aktörer	Hushåll och konsumenter
Fastighetsägare	Fastighetsägare	Fastighetsägare
Producenter (plantskolor)	Länsstyrelsen	
Återförsäljare	Kommuner	
Trädgårdsskötare	Myndigheter	

Problembeskrivning

Kanadensiskt gullris och höstgullris är, liksom andra invasiva arter, ett hot mot den biologiska mångfalden. Gullris-arterna sprider sig på bekostnad av inhemska lågvuxna arter på öppna sandrika och näringsfattiga torrängar, stäppmiljöer och ruderatmarker. Förekomsten av dessa inhemska arter har redan minskat mycket, vilket gör hotet från kanadensiskt gullris och höstgullris allvarligt (Naturvårdsverket, i. å d). Deras täta bestånd gör att gullris-arterna skuggar andra skuggkänsliga arter samtidigt som deras rötter utsöndrar gift som påverkar närliggande växter negativt (allelpati).

Referensalternativ

Kanadensiskt gullris och höstgullris är väl utspridda i landet och vanliga i bland annat trädgårdar, botaniska trädgårdar och parker varifrån de även sprids ifrån. Utöver detta växer de även längs vägkanter, banvallar och övergivna fält. Enligt uppskattningar gjorda av WSP (2020) förekommer kanadensiskt gullris på en faktisk yta om cirka 2 000 hektar. Det saknas uppgifter på hur mycket denna yta förväntas öka om ingen reglering införs. Liknande saknas beräkningar för höstgullris.

I referensalternativ förväntas åtgärder vidtas i mycket begränsad utsträckning för att minska förekomst av gullris. Det antas framför allt vara Trafikverket som utgör dessa åtgärder vid vägkanter, då de i dagsläget påbörjat visst förberedande arbete med att hantera gullris (WSP, 2020; dialog med länsstyrelsen i Västerbotten, 2022-04).

Konsekvenser för miljön

Konsekvenserna av att kanadensiskt gullris och höstgullris tas upp i en nationell förteckning över invasiva främmande arter skulle vara positiva för miljön, speciellt för utsatta lågvuxna växtarter som konkurrerar om samma plats.

Konsekvenser för företag

Fastighetsbolag kan komma att påverkas av föreslagen reglering eftersom ansvaret för att ta bort befintliga bestånd ligger på fastighetsägaren. Konsekvenser för fastighetsbolag om kanadensiskt gullris och höstgullris tas upp på en nationell förteckning för invasiva främmande arter kommer att likna de konsekvenser som väntas för blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

Kanadensiskt gullris och höstgullris odlas för kommersiellt bruk på svenska plantskolor och säljs vidare till svenska återförsäljare. De aktörer som Ramboll talat med uppger dock att det handlar om små mängder relativt andra produkter. Många har valt att ta bort arterna ur sitt sortiment då de anses vara en skada för andra växter (WSP, 2020). Den ekonomiska konsekvensen för plantskolor och återförsäljare inom trädgårdshandeln bedöms vara försumbar.

Verksamheter som hanterar jordmassor eller transporterar avfall kan komma att påverkas av föreslagen reglering. Konsekvenser för dessa typer av företag kopplat till att kanadensiskt gullris och höstgullris tas upp på en nationell förteckning för invasiva främmande arter kommer att likna de konsekvenser som väntas för blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

Föreslagen reglering innebär att fastighetsägare ska vidta åtgärder för att hindra att befintliga förekomster av växten växer och sprider sig. Detta innebär att efterfrågan på tjänster från

verksamheter inom trädgårdsskötsel kan komma att öka likt det som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

Konkurrensförhållanden företag

De effekter som föreslagen reglering av kanadensiskt gullris och höstgullris väntas få på konkurrensförhållanden för verksamheter som hanterar jordmassor och avfall bör likna de konsekvenser som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

De effekter som föreslagen reglering av kanadensiskt gullris och höstgullris väntas få på konkurrensförhållanden för verksamheter inom trädgårdsskötsel bör även de likna de konsekvenser som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

De effekter som föreslagen reglering av kanadensiskt gullris och höstgullris väntas få för fastighetsbolag bör likna de konsekvenser som väntas vid reglering av blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

Konsekvenser för offentliga aktörer (stat, kommun, länsstyrelsen)

Konsekvenserna för offentliga aktörer bedöms vara liknande de för blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

Konsekvenser för hushåll och konsumenter

Eftersom av kanadensiskt gullris och höstgullris inte säljs i någon betydande mängd väntas inte ett förbud mot arterna att påverka hushållen.

Den föreslagna regleringen innebär att de hushåll som har bestånd av kanadensiskt gullris och höstgullris på sin fastighet ska se till att de inte växer sig större. Detta kräver arbete från hushållen på samma sätt som för blomsterlupin och sandlupin, se ovan.

Sociala konsekvenser

De sociala konsekvenserna bedöms vara liknande de för blomsterlupin och sandlupin, se ovan (avsnitt 3.3.8).

3.11. Mink

Tabell 9. Relevanta aktörer

Företag och organisationer	Offentliga aktörer	Hushåll och konsumenter
Jägareförbundet	Naturvårdsverket	

Problembeskrivning

Minken har över tid rymt eller släppts ut från pälsfarmer och därefter etablerat sig över hela landet. I naturen påverkar minken de naturligt förekommande arterna på ett negativt sätt och utgör därmed ett hot mot den biologiska mångfalden. Den är en opportunistisk predator som tar fisk, kräftdjur, musslor, amfibier, ägg och fåglar. Särskilt utsatta är fåglar som häckar på öar i skärgården, flera av dem rödlistade. Enligt en studie från Uppsala ökade artrikedomen av de inhemska arterna med ungefär 50 procent i de områden där åtgärder mot minken har

vidtagits (jakt) jämfört med områden där minken fått härja fritt (Svenska Jägareförbundet, 2022).

Referensalternativ

Idag är minken utspridd i nästan hela Sverige, förutom i de nordligaste fjälltrakterna. De trivs särskilt bra i skärgården eftersom ingen annan art fyller samma ekologiska nisch där. Populationsstorleken beräknas vara cirka 40 000 individer (WSP, 2020).

Om ingen reglering införs skulle det fortfarande ske vissa åtgärder för att minska spridning. Exempelvis har man i Upplands skärgård bedrivit jakt på mink sedan 1997. Viss jakt sker också av frivillighetorganisationer för att skydda fågellivet. Idag genomförs dock endast åtgärder för att utrota eller minska förekomsten av mink i begränsad uträckning (WSP, 2020). I vilken omfattning minken kan komma att spridas om ingen reglering införs är svårt att bedöma då den även sprids över landsgränserna från Norge och Finland och arten reproducerar sig snabbt.

Konsekvenser för miljön

Ytterligare åtgärder för att minska minkpopulationen i skärgården skulle vara positivt för den biologiska mångfalden. Om mink tas upp i en nationell förteckning över invasiva främmande arter skulle det ha positiva effekter för miljön generellt och för den minskande sjöfågelpopulationen i synnerlighet.

Konsekvenser för företag

Eftersom minknäringen är undantagen från föreslagen reglering bedöms inte företag som köper eller säljer minkpälvs påverkas av förslaget. Däremot kan en minskad minkpopulation få positiva konsekvenser för företag som på något sätt är kopplade till turism och upplevelsenäringen i skärgården, i synnerlighet fågelskådning och olika typer av naturturism där fåglar är i centrum. En minskad minkpopulation i skärgården kan samtidigt ha positiva konsekvenser för djuruppfödning av fjäderfän och fisk (WSP, 2020).

Enligt Naturvårdsverket är det Jägareförbundet som i dagsläget har upphandlats för uppdraget att hålla ned minkpopulationen. Beställningen från Naturvårdsverket uppskattas ha ett värde på ungefär fem miljoner kronor (dialog med handläggare på Naturvårdsverket, 2022-04).

Konkurrensförhållanden företag

Om regleringsförslaget för minken antas bedöms det inte ge några konsekvenser på konkurrensförhållanden för företag inom minknäringen enligt samma argument som i tidigare avsnitt. De företag inom naturturism som kan komma att dra fördel av en reglerad minkpopulation i skärgården bör alla påverkas på samma sätt och konkurrensförhållanden väntas inte förändras på grund av föreslagen reglering.

Konsekvenser för offentliga aktörer (stat, kommun, länsstyrelsen)

Eftersom minken förslås omfattas av Naturvårdsverkets ansvar är det den enda offentliga aktören som bedöms få konsekvenser av föreslagen reglering. För deras del innebär regleringen en ökad kostnad för utrotningsåtgärderna som de kommer behöva beställa. Enligt Naturvårdsverket kan kostnaderna uppgå till ungefär fem miljoner kronor (dialog med handläggare på Naturvårdsverket, 2022-04).

Konsekvenser för hushåll och konsumenter

Föreslagen reglering av minken väntas inte påverka hushåll och konsumenter i någon större utsträckning. En minskad minkpopulation kan dock skapa positiva effekter kopplat till rekreation och fågelskådning (WSP, 2020).

Sociala konsekvenser

Att minken regleras bedöms inte ge några större sociala konsekvenser.

4. Sammanfattning konsekvensutredning

Miljön kommer att påverkas positivt till följd av att arterna tas upp på den nationella förteckningen. Detta är starkt kopplat till att invasiva arter idag utgör ett stort hot mot den biologiska mångfalden på många platser i Sverige, ett hot som skulle bli mindre allvarligt om bestånden av arterna som inkluderas i den föreslagna förteckningen bekämpas.

Länsstyrelsen kommer att påverkas av föreslagen reglering genom ökade kostnader att planera, utföra utrotnings- och hanteringsåtgärder, utöva tillsyn och arbeta med utveckling. För att kunna utföra detta arbete krävs att de anställda har god kunskap om invasiva arter och hur dessa ska hanteras. Även flertalet berörda myndigheter väntas påverkas av föreslagen reglering. Trafikverket arbetar med bekämpning av invasiva arter sedan tidigare och har erfarenhet av att hantera fler av de arter som föreslås ingå i förteckningen. Dock bedöms kostnader tillkomma på grund av den ökade arbetsinsats som förteckningen innebär. Naturvårdsverket bedöms påverkas av förteckningen i och med att ansvaret för utrotningsåtgärder för landlevande listade ryggradsdjur tillfälligt tagits över från länsstyrelserna. Det är framför allt åtgärder med koppling till minken som gör att Naturvårdsverket bedöms få ökade kostnader. Myndighetens övriga arbete med invasiva arter väntas inte förändras nämnvärt.

Även företag väntas påverkas vid reglering, dock i olika grad beroende på typ av verksamhet. Företag inom park- och trädgårdsskötsel väntas dra nytta av föreslagen reglering medan kostnader väntas uppstå för fastighetsbolag samt producenter av gröna tak. För företag inom trädgårdshandeln görs bedömningen att de inte kommer att påverkas avsevärt. Detta eftersom många företag redan anpassat sitt sortiment utifrån att en förteckning ska införas. Det finns vissa arter vars försäljningsförbud kommer att slå hårdare än andra, t.ex. de två fetbladen och vresrosen, men skillnaden är förhållandevis liten.

Vidare görs bedömningen att verksamheter som hanterar jordmassor och växtavfall både kan påverkas positivt och negativt. De förväntas påverkas positivt av att efterfrågan på dessa typer av tjänster ökar, samtidigt förväntas förteckningen innebära en del kostnader initialt då kunskapsnivån hos de anställda i verksamheterna behöver stiga. Vidare bedöms även företag inom park- och trädgårdsskötsel påverkas positivt av att arterna tas upp på en nationell förteckning då förbuden högst sannolikt kommer innebära en ökad efterfrågan på den typ av tjänster som dessa företag erbjuder. På kort sikt kan dock ytterligare utgifter väntas till följd av kompetenshöjande insatser. De sociala konsekvenserna bedöms också vara positiva då

krav på regleringen kan komma att innebära fler arbetstillfällen inom bl.a. park- och trädgårdsskötsel, bland annat för unga och personer som idag står utanför arbetsmarknaden.

Av de typer av företag som analyserats i konsekvensutredningen väntas producenter av gröna tak få den största kostnaden vid antagen reglering. Detta beror på att arterna kaukasiskt och sibiriskt fetblad ingår i de vegetationstak som tillverkas idag och att en lämplig ersättare i dagsläget saknas enligt det företag i branschen som Ramboll varit i kontakt med. Dessutom är omställningen till gröna tak utan fetbladen kostsam på grund av odlingsmetoden.

De flesta hushåll väntas inte påverkas alls av förbuden, men för hushåll med bestånd av någon av de aktuella arterna på sin fastighet kan negativa effekter uppstå i form av tid och kostnader för bekämpning. De sociala konsekvenserna bedöms vara positiva då kraven kan komma att innebära fler arbetstillfällen, bland annat till unga och personer som idag står utanför arbetsmarknaden. Under arbetet med att utreda vilka konsekvenser föreslagen reglering kan komma att få för olika aktörer har det framkommit ytterligare information som är av intresse för fortsatt arbete med förslaget. Utifrån denna information har slutsatsen dragits att kunskapsläget varierar stort mellan olika aktörer och arter, att samverkan mellan olika aktörer är avgörande för att regleringen ska bli möjlig att följa samt att länsstyrelserna är i behov av stöttning från Naturvårdsverket, bl.a. för att avgöra vilka bekämpningsmetoder som bör användas.

4.1. Sammanställning av konsekvenser

För företag inom trädgårdshandeln görs bedömningen att de inte kommer att beröras påtagligt av regleringen då ingen av arterna är någon storsäljare och för de som handlas finns det likvärdiga ersättningar.

För att illustrera konsekvenserna av föreslagen reglering i monetära värden används de uppskattningar av åtgärds kostnader som WSP (2019; 2020) tidigare har tagit fram, uttryckt per art. Utöver åtgärds kostnader tillkommer även andra kostnader, t.ex. avseende tillsyn, metodutveckling och kunskapshöjande insatser, men dessa har inte utvärderats monetärt.

WSP:s uppskattningar utgår från att regleringen kommer att motsvara EU-förbuden utan undantag och att målet därmed är arterna ska utrotas helt. Detta skiljer sig något från den reglering som nu föreslås, där ett antal undantag förordnas bl.a. när det gäller parkslide. Vidare bör kostnadsberäkningarna beaktas med försiktighet då det faktiska utfallet till stor del kommer att bero på vilka metoder som i slutändan används. Därutöver uppger WSP att det är svårt att skatta exakt hur stora bestånden är eftersom vissa bestånd är mer täta och svåråtkomliga än andra. Eftersom ansvaret att bekämpa de olika arterna ligger på flera olika aktörer är det svårt att uppskatta hur de åtgärds kostnader som WSP har tagit fram kommer att fördelas per aktör. Åtgärds kostnaderna beskrivs således här enbart per art för de arter som WSP tidigare har undersökt och med förutsättningen att alla arter ska utrotas. Tabell 10 presenterar en sammanställning av kostnaderna som bör ses som en indikation för åtgärds kostnaderna, givet nämnda osäkerheter.

Tabell 10. Åtgärds kostnader för utrotning enligt EU-reglering

Art	Omfattning av åtgärd	Åtgärds kostnad
Blomsterlupin	Engångsåtgärd*	1,6–2,3 miljarder kr
Sandlupin	-	-
Parkslide	Upprepade åtgärder under en längre tidsperiod**	420–580 miljoner nuvärde (2019 års nivå)
Jätteslide	-	-
Hybridslide	-	-
Vresros	Engångsåtgärd*	12–94 miljoner kr
Kaukasiskt och sibiriskt fetblad	Engångsåtgärd***	35,1 miljoner kr
Strandkotula	Upprepande åtgärder under 2årsperiod	224 miljoner kr, nuvärde (2020 års nivå)
Spärroxbär	Upprepande åtgärder under 5årsperiod	850 miljoner kr, nuvärde (2020 års nivå)
Kanadensiskt gullris: infrastrukturmiljöer	Engångsåtgärd*	6,7–12,8 miljoner kr
Kanadensiskt gullris: övriga naturtyper	Engångsåtgärd*	4–10 miljoner kr

Höstgullris	-	-
Mink: hela landet	Engångsåtgärd*	0,2–1,6 miljarder kr
Mink: alla öar i havsvatten	Engångsåtgärd*	23,2 miljoner kr
Mink: alla öar i fågelskydd	Engångsåtgärd*	0,39 miljoner kr

Källa: WSP (2019; 2020). * Upprepade åtgärder alternativt underhåll kommer troligtvis behövas utöver detta, men är inte inkluderat i kostnadsuppskattningarna. ** Framgår inte hur länge denna tidsperiod är. ***Engångskostnad för utrotning efter 3 år med täckning. Liknande kostnad uppges för hetvattensbehandling som upprepas under en 2årsperiod. “-” uppgifter saknas då arterna inte ingick i WSPs uppdrag.

5. Diskussion

Utifrån den dialog med aktörer som skett inom ramen för konsekvensutredningen kan ett antal faktorer identifieras som särskilt betydelsefulla vid ett införande av regleringen eftersom de bedöms kunna bidra till en så effektiv implementering som möjligt.

- **Samverkan:** Samverkan är en viktig faktor vid framtida bekämpningsåtgärder. Detta är något som har lyfts av både länsstyrelser, myndighet och kommun. Samverkan är särskilt viktigt i ett tidigt skede när åtgärdsmetoder ska tas fram och därefter testas och utvärderas. Idag finns samverkansytior mellan länsstyrelser men dessa kan förbättras och även utvidgas till myndigheter och kommuner. Detta kan på kort sikt medföra ytterligare kostnader, men på sikt innebär god samverkan att arbetet kan effektiviseras och kostnaderna minska.
- **Kunskap:** Kunskapsnivån inom invasiva främmande arter och framför allt hantering av dem är mycket varierad. Det finns ett visst kunskapsgap inom kommunernas olika förvaltningar som på olika sätt är i kontakt med invasiva arter. Det finns även ett kunskapsgap vad gäller hanteringen av jordmassor och växtavfall, vilket berör bland annat hushåll och verksamheter som hanterar detta. Naturvårdsverkets informationsmaterial bedöms vara en bra tillgång överlag, men materialet behöver spridas till en bredare publik för att hanteringen inte ska ske felaktigt och öka risken för spridning. Utöver detta varierar kunskapsläget beroende på art, då aktörer har mer erfarenhet av hantering av vissa arter framför andra. Kostnader för informationsinsatser kan därmed variera beroende på såväl art som målgrupp.
- **Jordmassor och växtavfall:** Dagens avfallshantering och hantering av jordmassor bedöms kunna utgöra ett hinder för en effektiv minskning av förekomster av invasiva arter då den anses vara bristfällig på flera platser i Sverige. Tillsynen på detta område anses vara dålig eftersom den i dagsläget bygger på rekommendationer och inte förbud. Detsamma gäller även för de arter som är EU-listade. Den nationella förteckningen ger således länsstyrelserna större rådighet i frågan, men den kommer samtidigt innebära ett utökat tillsynsansvar. För kommunerna som ansvarar för

avfallshantering är det viktigt att säkerställa att rätt förutsättningar finns, både på anläggningarna i form av kärll och dylikt, hos anställda i form av kunskap samt vid transporter där spridningsrisken är hög.

- **Vägledning och stöttning:** Naturvårdsverket bistår redan med vägledning i form av en metodkatalog för bekämpning, men ytterligare stöd kan behövas för att säkerställa att länsstyrelsen har goda förutsättningar att ta fram lämpliga metoder.
- **Gradvis utveckling:** Invasiva arter ett relativt nytt område för många aktörer. Det kan därför tänkas att arbetet med att minska förekomsten av de arter som föreslås ingå i den nationella förteckningen till en början sker långsamt, för att successivt trappas upp när förutsättningarna för arbetet förbättras och arbetet blir mer effektivt.
- **Positiva till förslaget:** Utifrån de intervjuer som Ramboll har gjort är företagets generella bild att många aktörer välkomnar förslaget. Det finns en viss enighet kring att de arter som föreslås att tas upp i förteckningen är problematiska och att det är bra att de ska regleras. En del aktörer menar också att regleringen kommer underlätta deras arbete, t.ex. beskriver en länsstyrelse att regleringen kan ge dem mer rådighet i frågan. En intervjuad kommun uttrycker att regleringen kan bidra till att fler metoder utvecklas och prövas.

Källhänvisning

Artfakta (i. å a). Parkslide. Tillgänglig online: [Parkslide - Naturvård från SLU Artdatabanken \(artfakta.se\)](#) [Hämtad senast 2022-04-12]

Artfakta (i. å b) Strandkotula. Tillgänglig online: [Strandkotula - Naturvård från SLU Artdatabanken \(artfakta.se\)](#) [Hämtad senast 2022-04-19]

Artfakta (i. å c). Spärroxbär. Tillgänglig online: [Spärroxbär - Naturvård från SLU Artdatabanken \(artfakta.se\)](#) [Hämtad 2022-04-19]

Länsstyrelsen Västra Götaland (2019). Parkslide – en invasiv främmande art [pdf]. Tillgänglig online: [Parkslide - en besvärlig främmande art \(lansstyrelsen.se\)](#) [Hämtad senast 2022-04-12]

Naturvårdsverket (i. å a). Blomsterlupin. Tillgänglig online: [Blomsterlupin, Lupin \(naturvardsverket.se\)](#) [Hämtad senast 2022-04-12]

Naturvårdsverket (i. å b). Parkslide. Tillgänglig online: [Parkslide \(naturvardsverket.se\)](#) [Hämtad senast 2022-05-02]

Naturvårdsverket (i. å c). Vresros. Tillgänglig online: [Vresros \(naturvardsverket.se\)](#) [Hämtad senast 2022-04-12]

Naturvårdsverket (i. å d). Kanadensiskt gullris. Tillgänglig online: [Kanadensiskt gullris \(naturvardsverket.se\)](#) [Hämtad senast 2022-04-12]

SCB (2022). Företag (FDB) efter näringsgren SNI2007 och storleksklass. År 2008 – 2021.

SLU (2018). Bort med lupinen! Tillgänglig online: [Bort med lupinen! | Externwebben \(slu.se\)](#) [Hämtad senast 2022-04-12]

Svenska Jägareförbundet (2021). Minkprojektet – FAMNA. Tillgänglig online: [Minkprojektet - FAMNA - Svenska Jägareförbundet \(jagareforbundet.se\)](#) [Hämtad senast 2022-04-12]

Svenska Jägareförbundet (2022). Mink. Tillgänglig online: [Mink - Svenska Jägareförbundet \(jagareforbundet.se\)](#) [Hämtad senast 2022-04-12]

Tekie, H., Palm, D., Ekvall, T och Söderholm, P (2013). Samhällsekonomisk analys av etappmål för textil och textilavfall. IVL rapport 2132.

Tillväxtverket (2020).Handledning för konsekvensutredning. Tillgänglig online: [Handledning för konsekvensutredning - Tillväxtverket \(tillvaxtverket.se\)](#) [Hämtas senast 2022-04-18]

Villaägarna (2021). Rådgivning - Parkslide i trädgården. Tillgänglig online: [Har du parkslide i trädgården? | Villaägarna \(villaagarna.se\)](#) [Hämtad senast 2022-04-13]

WSP (2019). Samhällsekonomisk analys av invasiva främmande arter I. Analysuppdrag invasiva främmande arter 10302128.

WSP (2020). Samhällsekonomisk analys av invasiva främmande arter II. Analysuppdrag invasiva främmande arter II 10302128.